د پښتو په چوپړ کې

ليکونکی: ډاکتر ماخان مېړی شينواری

خپرونکی: انجنير شمشاد زهير شينواری

Ketabton.com

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوي ښتن په نامه

د کتاب نوم: د پښتو په چوپړ کې

ليکنوکی: ډاکتر ماخان مېړی شينواری

جرمني د بون ښار

خپرونکی: انجنير شمشاد زهير شينواری

دKetabton.com له لارې.

د خورولو کال: ۱۴۰۰ ه ل کا يا ۲۰۲۱ ع ک

ای مېل: makhan1946@gmail.co

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرليکونه يا نوملړ

سريزه ۴
په ليکنو ګوتنيونه ۵
پښتوته ناسم راننباسلشوي ويونه ۱۱
له څه سره چې مخامخ کيږو ۱۶
ګڼ شمېر ۲۲
په هکله يې د درانه ببرک ليکنه او ۲۴
زما(دما، يما) پوښتنه ۲۶
په هکله يې ليکنې او ځوابونه ۲۹
ګڼل او شمېرل ۳۴
Kasus کاسوس يا حالت: ۴۵
درېيو ؟ ۴۹
۱۵ بشپړاند ته ۵۱
پښتو غني کول ۵۳
د افغانستان د علومو اکادمي ا و ۵۹
په پښتو ژبلار کې نوې ميندنې او ۵۹
ګرانو ژبپوهانو ۶۷
کړنډولونه او بدلونونه يې ۶۸
يوه بله ستونځه: ۷۰
دما په ليکنو توند تنقيد ۷۲
د پښتو څنګه والي، پېر يا حالت ته ۷۸
ژبه نه سوچه کيږي، ۸۲
د ډاکتر م م ش کتابونو ته کتنه 7۳
د ډاکتر ماخام مېږي ليکنې او ژباړې ۹۳
د ډاکتر م م ش ژوند ته لنډه کتنه ۹۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سریزې په ځای

دا لیکنه د پښتو په هکله ده. ډېر څه به په کې تکرار هم ومیندل شي، خو دوه واره غوټه وراچول محکم وي.

کله کله سړی یوې لیکنې ته سترړی شي، نو زه هم د دې سریزې لپاره سترړی یم.

هیله ده، چې راته برګ به نه شي. یوه اوږده لیکنه مې برابره کړې وه، خو نور مې ونه غوښتل دلته یې راوړم. ستاسو له سرړې سینې خوښنهاو راته تول روغ او بریالي اوسئ.

اخرنئ هیله مې دا ده، چې د کتاب لوستلو سره سترړي نه شي.

دما بریښناپته شته او تل مو هرډول ګوتنیونې خوښېږم.

د سمون شونتیا تل شته، خو دابه یواځې انجنیر صیب شمشاد زهیر ته داسې څه زحت ورکوو. کور یې ودان.

دما لیکنې هلته ډېرې ښې خوندي او همداسې پوره لوستل کیږي هم.

.

.

.

.

.

.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

.

په لیکنو ګوتنیونې

لیکل- لو ستل او موخې یې

پوهېږو، چې څوک لیکنه کوي، که پوهنیزه، سیاسي او یا بله مسلکي یا نامسلکي لیکنه وي، نو موخه یې هرو مرو داده، چې اندونه سره ګډ او لیکنه یې ګټوره تمامه شي او بل څوک یو څه ترې زده کړي.لوستل هم همداسې، د دې لپاره، چې د بل له لیکنو ګټه پورته کړي او یوڅه ترې زده کړي.

---په پرمختتلو هیوادونو کې لیکل او لوستل په پوهنیز اړخ کې معیاري شوي، هر څه او هر مسلک هغه خپله لار لري، نو هره پوهنیزه لیکنه او لوستنه هغه خپله موخه پوره کوي.

که په لیکلو او یا لوستلو کې ستونځې ولري، نو هغه د بنسټیزو کتابونو او لکسیکاو له مخې ځان او بل ته دا ستونځوبې روښانه کولی شي، همداسې د نورو په لیکنو بیا هم خپل اند څرګندوي او که څه یې په اند او په پرېپوهېدنه ناسم وي، نو هغه بیا په خپلو لیکنو کې سموي، د پوهنیز دلیل په بنسټ. په دې ژبو کې ګوتنیونه په دې موخه نه ده، چې یو بل دې سره زړه بدی کړي، ځېل ځان پوه او هغه بل ناپوه وښایي او نه یې د لیکنو مخه ورنیسي، موخه جوړول دی او نه خرابول.

د پوهنیزو لیکنو سره مو ستونځې

--- موږ په افغانستان کې، د افغانستان لیکونکي او لوستونکي د پوهنیزو لیکنو سره د پوهنې له اړخه پوره ستونځې لرو او دا مو بیا په پوهنیزه لیکنو کې د لوستونکو د ستونځو له امله راڅرګندیږي.

ولې او څنګه؟

زه به یې د درې پوهنیزو ریښو په اړه خپل اند له تاسو سره ګډ کړم.

ټولیز: دموږ پوهنیزې لیکنې پخپله د پښتو سره ستونځې لري او هغه په دې پرېپوهېدنه چې، هغه په عربي او لږ یې په فارسي دي پرته له ترنویونو او ژبلاریزو غوندالو څخه. په ډېره بخښنه به دا خبره کړم او یوڅو بېلګې به یې راوړم، چې څومره پښتو په کې لرو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګې

١ - دايره: منحني خط چې يوه سطحه محدودوي، له يوې نقطې، چې د ګردئ مرکزي نقطه ده، د دايرې د محيط د تمام نقطو سره مساوی فاصله ولري، چې شعاع بللکيږي، دايره ده. خط، چې د دايرې له مرکز څخه عبور کوي د دايرې قطر، خط چې له دايرې قطعه بيلوی، وتر، منحني، چې د وتر دوه طرفه سره وصلوي، قوس، له قوس او وتر څخه محدوده سطحه د دايرې قطعه ده.

٢ - مثلث: له درې مستقيموخطونو محدوده سطحه مثلث دی، يعنې سطحه چې درې زاويې او درې ضلعې لري، مثلث دی.

باور لرم، چې تاسو ګرانلوستونکي به يې هېڅ نه ياستئ هکپک کړي، خو زه ورته ځکه هکپک يم، چې پښتو په کې نه ګورم، له هغه ترنويونو .. نور څه داسې د ژبې بنسټيز ويونه په کې نه وينم. ښه پام ورته وکړئ.

په پورته بېلګو کې که د پښتو ونډه وګورو، ډېره کمه ده او دا هغه له پوهنې څخه لرې پښتانه هم کاروي، خو هغه د کار او پوهنيز څه چې نومونه او د يو څه روښانونه پرې کيږي، هغه مو پښتو نه دي، دا په دې پرېپوهېدنه، چې پوهنه مو په پښتو نه ده او سوچه بوچه په پښتو نه ده، که فکر ورته وکړو. دا مو هغه تر يوې پولې پورې، ماته داسې لږ روښانه پوهنيزو ريښو کې څرګند شوي.

په فزيک کې هم همدا حال دي. تاسو دفزيک کومه غونډاله پخپله کتلی شئ، چې څومره پښتو په کې ده.

راځو پښتو ژبې ته:

دموږ ډېری پښتانه په دې اند دي، چې پښتو بايد سوچه شي، چې ما هم ځني کسان په دې ډله کې ورګډوي. زه په دې اند يم، چې هېڅ يوه ژبه نه شي سوچه کېدی، ځکه چې يوه ژبه هرڅه نه لري، نو له نورو ژبو به يې راپوروي، په ځانګړې توګه په پوهنيزو ريښو کې.

له ما تل کارول شوې بېلګې: دموږ ژبپوهانو د د عربي مايع لپاره اوبلن غوره کړی. موږ بهېدونکی لرو، نو دا اوبلن ناسم دی او دا يواځې او يواځې د واورو خوي دي او بس.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله بېلګه: دموږ ژبپوهان د ژبې د سوچه کېدو لپاره هغه په پښتو نه پرېپوهېدونکي یا نه پښتوکېدونکي ویونه هم په ناسمو ویونو سره غواړي سوچه کړي، د بېلګې په توګه، دموږ زیات لیکونکي د ستاندار یا معیار، سویې، سطحې او نورم تول لپاره کچه کاروي، چې پوره ناسمه ده.

پام: هره ژبه چې له پیداېښته څه لري، هغه پښتو هم هرومرو لري، چې ځانګړنې به یې ډېرې کمې وي، نو کوم نوم یا کوم ویې، چې تراوسه پورې موږ په پښتو کې په ګومان چې نه لرو، شته، خو دا باید ومیندل شي، چې دا ویونه هغه مسلکي کسان میندلی شي، یا یې باید ومیندلی شي او بله ډېره اسانه لار یې دا ده، چې د یوې وتلې ژبې لېکسیکا کې یې وګوري..

د موږ په ژبه کې ستونځې. ولې؟

ژبه مو نوې پوهنې ته وردانګلې او پوهنه مو نوې ژبې ته رانږدې یا دا سې لږ سر ورځرګند کړی. که پورته بېلګه وګورو، نو همداسې به ترې وپوهېږو، چې داسې لږ یې سر ور ښکاره کړی. په پورته کې مو ولیدل، چې دموږ ژبه په پوهنه نه ده اباده او یا دموږ پوهنه د موږ په ژبه نه ده اباده.

لنډ: پوهنه مو په پښتو نه ده.

څه کیږي؟

-- دا چې پوهنه مو په پښتو نه ده، نو د پوهنې په پښتو لیکل او د اموخت څخه تېرېدل دي او پوهېږو، چې دا کار دموږ د لیکلوست و پښتنو ته پوره ستونځمن ځکه دی، چې هغه یې دا نابلده پښتو نه شي زغملی او دا ورته د ژبې بدایینه برېښي. دا به د ژبې بدایینه وي، خو په خته کې د بلې ژبې په وییونو او د خپلې ژبې د وییونو په ورکېدنه او په ګومان چې ګوندې ډېر وخت نیسي، نو د خلکو پرېپوهېدل لږ ستونځمن ورته برېښي، ځکه چې ده ته نابلد وي، نو په دې اند باید دی هم وي، چې ګوندې دا تول ورسره ستونځې لري. دا سمه ده. ستونځې شته، خو د دې ستونځوبې (دې ته به هم لږ برګ شی، خو دا مو تل ژبه کې شته) یې دومره ستونځمن نه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

-- ځنې بیا وايي، چې د پوهنيزو ویيونو په پښتو نه پوهېږي. زه په ې اند نه یم. څوک چې هرڅومره نابلده هم وي، نو پښتون پرې پوهېږي، هغه پښتون، چې د داسې ویلو توان لري چې وایي، نه پرېپوهېږم.

-- ځنې یا زیات یې په دې اند دي، چې ګوندې دا نومونه یاوییونه، چې تراوسه پورې ورسره بلدیو، له دې وروسته دې هم وي. زه په دې اند یم او دا راته اړیین برېښي، چې د پښتو وییونه باید له منځه لاړ نه شي او خپله ژبه بېرته په ښکلې کړو.

موږ دوه لارې لرو:

۱ – پښتو په همدې لار لکه څنګه چې روان یو، بیایو، داپه دې پرېپوهېدنه، چې پرته له ترنوییونو، نومځاینیوو، اړیکویونو، نور بل څه په کې که د پښتو هم نه شته او وي دې او یا دا پیداېت راکړې ژبه بېرته رامیندو او له مرګه او بېوزلی یې ژغورو. ژبه مو بیوزلې نه ده، خو موږ یې په راژوندۍ کولو سره ځان ته ستونځې پیداکوو. موخه مې د رامیندو څخه داده، چې موږ دا د نورو ژبو پیداښتي وییونو انډول په خپله ژبه کې هم لرو او دې ته مو دې پام وي، چې جوړوو یې نه. په ژبه کې د نومونو او ویونو جوړول یواځې او یواځې په هغه وخت کې کیږي، چې ته ورته تراوسه پورې څه نه لري او هغه باید هم د هغه څه د خویونو سره سم وي. دنومونو د جوړولو کار د پیداښت سره په ټکر کې دی، مګر چې بله لار نه وي. دموږ پخوانیو، نه پخوانیو نه، دا دما د وخت یا له ما یو څو کاله د مخه مشرانو دا کار کړی او هغه ډېره برخه یې ډېره ښکلې او په زړه پورې ده، چې بېلګې یې درملتون، پوهنتون، ښونځی، ښونکی او نور دي، چې دا نومونه هغه څه ټیک په ګوته کوي، چې څه دي، خو بیا هم دا د اوبلن ویل وبهېدونکي ته، داپرې نه پوهېدل دي او د اوبلن خوي ورته نابلد دې. هغه څه چې بهیږي، بهېدونکي دي.

۲ – پښتو به پښتو کوو او د پښتو وییونه به نه پرېږدو، چې له ژبې مو ورک شي، چې ژبه مو په پردیو وییونو بډای او خپله بېوزلي کړو.

دا به نو څنګه کوو؟

دا به داسې مخ ته ځو، چې د ټولو پوهنیزو ریښو سره به ځانونه ښه بلدوو او ددې لپاره هرو مرو اړتیالرو، چې یوه وتلي دباندنی ژبه، لکه انګرېزي، روسي، فرانسوي او الماني به زده کوو، په مټ به یې له پوهنې سره ځانونه بلدوو، هغه وییونه به یې د پوهنې او ورڅخه زدکړې په مټه ځان ته ښه روښانه کوو او بیا به یې په ځپله ژبه ورته انډول

(c) ketabton.com: The Digital Library

میندو، چې هرو مرو، له ډېرو لږو پرته، شته دی او داکار د هغې اړونده ریښې کسان میندلی شي.

په دې بیا، بیاټینګار کوم، چې پرته له پورته ژبو زده کړې او ښه زدکړې مو نه پوهنه مخ ته ځي او نه مو ژبه، ژبه کیږي، چې پورته ښېلګو کې یې ګورو.

د ځان ستاینه دې نه وي، خو د الماني په متّه دا کار ما کړی.

ما ۵۲ کتابونو ، چې۴۰ یې شمېرپوهنه، درې فزیک او دا نور د ژبې په هکله دي، له ژبلار نیولې تر دنسمونونو په ګوته کونو او سمونونو پورې.

دا کار کېدونکی دی.

له الماني ژبې څخه پوه شوی یم، چې د عربې کرې ته د پښتو انډول غونډوسکه یا غونډاری دی. داکه څوک غواړي او که نه، دا داسې دی او عرب یې هم همداسې بولي، او ورته لیکي: کرةالقدم = پښنوغونډوسکه=فوټبال. موږ ګوره پښنوغونډوسکې ته کېدی شي خاندو، خو د خندا نه ده او دا خپله ژبه باید د خندا نه کړو، دا ډېر یو غوښتونی او اړین کار دی.

راځی، چې اوس هغه د مخه راوړل شوې بېلګې په پښتو ولیکو:

ګردۍ: ګردۍ په هواره کې هغه رابنده کږه (کرښه) ده، چې له یوه ټکي، داسې په نامه منځ ټکي څخه یې وهر ټکي ته برابر اټن ولري. دا د ګردۍ کرښه، چې منځټکی د ګردۍ چاپېریالټکي سره نښلوي، د ګردۍ وړانګه بلل کیږ، هغه کرښه، چې د ګردۍ د چاپېریال یو ټکي د ګردۍ د چاپېریال د بل ټکي سره داسې نښلوي، چې د ګردۍ له منځټکي څخه تېره شي، د ګردۍ نیموونې (دا کرښه ګردۍ نیموي) بلل کیږي. هغه کرښه، چې د ګردۍ د چاپېریال یو ټکی د ګردۍ د چاپېریال د بل ټکي سره نښلوي د کردۍ ټوټوونې بلل کیږي. دا له ګردۍ یوه ټوټه بېلوي. د ګردۍ ستره ټوټوونې د ګردۍ نیموونې ده. هغه کږه چې د ګردۍ ټوټونې دواړه خواوې سره تړي، ګردۍ لینده بلل کیږي. د ګردۍ دا کږه کرښه، چې رابنده ده، د ګردۍ چاپېریالبلل کیږي او د ګردۍ دننه هواره د ګردي هواره بلل کیږي.

ګرانو لوستونکو. دا پورته لیکنه کې ما نه کوم جوړشوی ویي راوړی، نه ناپوهوړ وی شته، تول وییونه له پیداېښته راسره دي، داپه دې ترېپوهېدنه، چې ژبه مو پوهنیزه کېدی

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي، خو که ملا پسې راوړوتړو، تر هغې پورې، چې يو ښه دولت منځ ته راخي او هرڅه په غاړه واخلي.

پوهېږم، چې له داسې ليکنو سره يواځې د ما د ليکنو له لارې بلد ياستئ او دارانه پوره ستونځمنه برېښي، چې لولئ او اورئ يې، خو ګورئ، چې دامه وايي، چې نه پرېږوهېږئ. ماهېځ نوم يا بل کوم ويي نه دئ جوړ کړئ. دانومونه او وييونه ټول له پيداېښته لرو، خو په پوهنه کې را ښخه پټ شوي.

يوه اړيينه يادونه: دموږ د پخوانيو يادا له ماښخه داسې مشرانو ګوره ټوله زدکړه په فارسي کړې وه، داڅه يې چې کړي او داژبه يې د دې پرديو ويونو سره سره را ژوندئ کړې او ژوندئ ساتلي داډېر ستر کار دئ او موږ يې بايد منندوي وو.

د لوي ښښتن مرسته ده، چې اوس موږ داسې له نوروژبو او پوهنو سره بلدېږو او کړئ شو، چې ژبه مو ژبه کړو. يو بل به سره نه ډاروو او د توهينېدو خو بايد ډډه وکړو. که ناسمونونه وو، هغه بايد يو بل ته په پوهنيزه دلايلو په ګوته کړو يو بل ته د درناوي په ځلورديوالي کې ګوتنيوني.

يوه بله هيله: دموږ زيات کسان کله، کله داسې کوي، چې يو څه وګوري، نو سملاسي وايي، چې داخو له دې او هغې ژبې داسې ټکي په ټکي را ژباړل شوی. دا سمه خبره نه ده، چې دې ته د ناسمون په سترګه وګورو. که ژبنيز ناسمون په کې نه وي، خو د يوې ژبې د بلې ژبې وييونه سره همداسې په انډول کې بايد وي. د يوې ژبې غونډاله به په کټمټ انډول وييونو په يوه غونډاله ژباړې او هېڅ ګډوډې به په کې نه راولې، د پښتو ژبلارې په لارو. خو که يو څه دنورو ژبو په مرسته ليکې، نو هرو مرو به هلته د هغې بلې ژبې ليکنې د پرېږوهېدنې ګټه اخلې او اړ نه يې، چې هغه دې وژباړې. ژباړل او له يوې پوهنيزې خونديوني په ليکنه کې ګټه اخستل، دا يو له بل بېل څه دي.

هسې مې ورته پام شو. يو ليکونکی ليکي: د کم خونی لپاره هم ګټور دي

نه پوهېږم، چې ولې به دموږ د ليکونکو له پښتو ښخه دومره زړه تور شوی وي، چې د کم خونی لپاره هم پښتو انډول نه ليکي؟

لنډ: پښتوته ناسم راننباسلشوي ويونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

او له ژبپوهانو څخه هیله

پیل یادونه: په لیکنه کې نوي د بام وړ څه هم شته، چې پام مو ورته رااوړل غواړم.

دا لیکنه داسې لنډه، بې له اوږدې شننې راوړم .دا ټولې لیکنې د تاند او دعوت په منلو خپرونو کې خورې شوې او هلته کتل کېدی شي او په ketabton. com زما په همدې نامه کتاب کې راټولې شوې دي.

څنګه پوهېږو، چې دا یا هغه ویې یا غونډاله ولې ناسم دي؟

لومړی :یو نوم، یو وی یا کومه غونډاله، چې د هغه ورکړ شوي نوم یا بل څه اړونده خوي ونه لري، ناسم دی.

بېلګه: اوبلن د بهېدونکو په ځای.واورې اوبلنې کېږي، خو اوبه، شړومبې، شیدې نه اوبلنې کیږي، دا بهیږي او له دې امله بهېدونکې دي. دا مو تل په ورځنې ژبه کې لروده، خو بیایې هم اوبلنوو.

دویم :یو نوم یا بل کوم وی او یا د کومې غونډالې لیکل، چې ټولیز نه وي او ټولیز کېدی نه شي، ناسم دی.

بېلګه: ی او ئ دا د یوه غږ لپاره، چې په دوه بېلابېلو بېګانو لیکل کیږي، نورو بېګانو ته نه ټولیز کیږي یا نه دی ټولیز شوی. نو دا ،، ی،، بسیا کوي یا همدا شته او دا بله ،، ئ ،، په پښتو کې نه شته.

دریم : هغه نومونه یا ویونه، چې د ژبلارې سره په مخامخوالي کې راځي. همدا د یوه غږ له پاره دوه بېګانې او یا د سلم لپاره سلن راوړل، هغه د پیداښت بدلولول دي او ناسم.

څلورم :د هر څه د سم او ناسم له پاره، چې ښوونیز دلایل راوړل کیږي، باید له مخامخوالي خپلواک یا ازاد وي

پنځم: بیا د پورته لنډ :پوهنیز دلیل کوم دي؟ هغه دلیل، چې له مخامخوالي خپلواک یا ازاد وي.

بیا داسې پیل کوو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو : سلن نه شته :د سلم له پاره سلن راوړل ناسم دئ .دا د ژبې او شمېرپوهنې له لارې او ټولیز هم نه دئ او دا دې هم په یاد وي، چې دا سلنه شلکلن له ۲۰۰۱ څخه ناسمون دئ، له دې د مخه دا ناسمون نه وو.

دوه :اوبلن : دا هم ناسم د بهیدونکو له پاره کارول کیږي .اوبلن یواځې او یواځې د واورو خوي دئ او بس.

درې : تر : په ټولو هغو ځایونو کې تر ناسم دئ، چې داسې نه وي:

دې لاندې دوه غونډالو ته پسې یادونه وګورئ. په اند مې دلته دما پرېکړه یا قضاوت هم باید بدل شي.

لومړی اړیکوی : له جلالکوټ څخه ترکابل پورې.

دویم تړنوی :په کوټه کې ۲۰ تر ۳۰ کسانو پورې ځایږي.

دریم د مهال یا یو څه پای : تر نهه بجو پورې درځم

بیا : پرته له داسې غونډالو، په بل هر ځای کې ،، تر ،، ناسم دئ.

یادونه : د ما په نوې څېړنه کې د ،، تر ،، مختړی د نومځاینیوي سره د حالت یا څنګه والي په څېر د نوم اوشینوم سره مل راځي، دا په دې پرېپوهېدنه چې د یوه حالت په بڼه راځي او ،، تر ،، کومه خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري. یوه بېلګه راوړو:

له ما څخه تر تا پورې. په پورته ،،له ما،، او ،،ترتا،، حالتونه دي، ،، څخه،، او ،، پورې،، اړیکویونه داسې په نامه پسې ځاینیوي دي، چې له امله یې ،، له،، او ،، تر،، خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري. بیا هم دا ،، تر،، یواځې او یواځې د همدې اړیکوي ،، پورې،، سره راځي او نورو ځایونو کې ناسم دئ.

څلور : له،، تر ،، سره پرتله کونه : دا هم سوچبوچ نه شي کېدی، زما کتاب کې روښانه شوي او دریم هم وګورئ. له بلې خوا ،، تر ،، خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري، نو ورسره پرتله کونه ناسمه ده.

بېلګه: سپین له زرغون څخه ښکلی دئ، خو سپین تر زرغون پورې ښکلی دئ، ناسم دي.

سپین و زرغون ته ښکلی دی. سم او سپین تر زرغون..... هم سوچ بوچ ناسم ئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا: ،، تر،، بې له همدې حالت یاځنګه والي بله پرېپوهېدنه نه لري.

پنځه :ئ : زموږ په پښتو کې داسې ،، ئ، ځای نه لري .دا ژبلار نه ده، چې غږ دې یو او ،، ئ،، دې دوه - یا ان و۱۶ ته هم ر سپدلی شي – وي. ټولیز شوی هم نه دی، چې هغه به یې هم ناسم وی.

شپږ : غونډاله -،،سږکال تر ټولو ډېر انګور شوې،، ، ناسمه ده .. دا هېڅ نه روښانه کوي او همداسې کومه پرېپوهېدنه نه لري.

که ووایو په ټوله کې، دا یو تکیه کلام دی پروا نه لري. په ټوله کې سږ کال ډېر انګور شوي دي یا سږکال خورا ډېر انګور شوي دي یا سږ کال د تېرو کلونو سره په پرتله ډېر انګور شوي دي یا سږکال وتېرو کلونو ته ډېر انګور شوي دي.

اوه :،،تر ډېره بریده یا ... پولې،، او هم یا ،،تر ډېرې کچې،، ناسم دي. ډېر برید یا پوله نه شته، خو له برېده یا پولې ډېر شته.

اته : کچه موږ زیات وخت ناسمه کاروو. د ستاندارد یا معیار، سطحې او سویې له پاره یې کارونه ناسمه ده.

لاندې به یو څو ویونه راوړو، چې نوم او اړیکویونه دي او تل باید په لیکلو کې پام ورته وشي.

.نوره کارونه یې د اړیکوي ده.

نهه :منځ یا منځېکی :یواځې د یوه شي یا یوه څه هندسې منځ باید وي.

نور منځ اړیکوی دی.

لس: مخ .په مخ یې دانه ده .چې پرته له داسې کارونو، چې فزیکي مخ دی، نور کارول یې اړیکویونه دي .مخ - یا مخې ته ، دمخه، مخ – یا مخه کې، خو ترمخه سوچبوچ نه شته او همداسې تر مخکې.(که په مخ کې یا بنه یې وي، هغه بیا سرې پرې پوهیږي، خو ،، تر،، ورسره بیا هم ناسم دی) دا تر خو ناسم او دا مخکې هم کلیوالي ویېنه ده.

یولسم: همداسې څنګ او شا .په دې پوهیږو، چې کله فزیکي او کله دا فزیکي څنګ او شا موخه ورڅخه نه ده. دا نور نه غزوم.

دا هم ناسم دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولسم: روغتون، چې موږ د ناروغانو ځای ته وایو ناسم ډی .سم یې ناروغتون، رغنتون یا رغنځی دي. رغنځی بلل یې ماته ډېر ښه برېښي. که وخت یې وي یا راغی، نو دا باید بدل شي.

دیارلسم: د کورنیو چارو وزارت ناموخور دی، موخوریې د دننیو چارو وزارت. د کورنیو چارو وزارت هم باید وي.

څوارلسم: بهاند. دا د بهېدونکي یا بهونکي په ځای راغلی. ښه برېښي، خو ناسم به یې ځکه وبولم، چې دا ترې پوهېدنې یې باید دوه وي. که دچا د کورنی نوم وي، خو هغه یې خپله خوښه، خو په لیکنه او ادبیاتو کې د کاروني لپاره ناسم دی. ژبلار ته دې پوره پاملرنه وي، چې دا تولیز کېدی شي یا تولیز دی او که څنګه؟.

پنځلسم: همداسې بشپړاند، چې نه پوهېږې، دا بشپړونکی دي او که بشپړېدونکی.

شپاړسم: له دباندې ناسم رانیولي وییونه:

واحد څه ته وایي؟

موږ واحد پوره ناسم کاروو. سمه نه ده. پیداښت موږ ته هم په خپله ژبه کې پیداښتي څه راکړي.

لنډ:

یو متر = one metre = (واحد متر). کېدی شي دا المترالواحد ولیکلی شي(نه پرې پوهېږم، کړی شي راته سم یې کړی)= ۱ م =1m

یو یا واحد یا انګرېزي one یو ګڼ دی لکه ۲ ، ۷ ، ۱۲۰ او بس یو ګڼ. کومه اله نه ده.

متر د اودوالي لپاره unit دی، پښتو یې یوون او عربي یې وحدة دي. دا د یوه ټاکلي اوږدوالي لپاره اله ده او دا ټاکلی اوږدوالی هم متر دی، چې د اوږدوالو څومره والی په کچوي نه ګڼ او نه یو او نه واحد او نه one او په هرځای کې همهغه اله ده یا انډول. دا بیا لوي او وړې برخې لري، چې د بېلابېلو شیانو لپاره له دوی څخه انډول یووالی ټاکلشوی دی.

که ولرو: پنځه افغانۍ، نو پنځه ګڼ دی او د دې لپاره افغانۍ یو یوالی یا وحدة دی او نه ګڼ دا په دې پرېپوهېدنه چې نه یو او نه واحد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته مې يو ځو بېلګې راوړې، نور په Ketabton. Com کې، که ګران لوستونکي، د دې اونورو سمونونو سره مينه لري.

يوه يادونه :

دا ما ته يوه بابيزه او بې ارزښته ليکنه اوګوتنيونه نه برېښي، دا مو ژبه ده، ځوک هم چې دا ژبه ناسمه کاروي، بايد سمون ته راوبلل شي

موږ پوهنيز مرکزونه لرو .له هغو څخه غواړم، چې دا په غور وګوري او هر يو چې ناسم وو، دا په دې مانا چې که يو هم، نو دوي حق لري، چې ما ته مناسبه جزا وټاکي او سمه ستره جزا به داوي، چې دوی راڅخه د ډاکترئ شهادتنامه واخلي او که نه، نو بيا دې راته د ژبپوهنې ډاکتري راکړي، دا پرې ارزي.

او له ټولو ليکلوست خاوندانو هيله کوم، چې د دې پرېکړې ملاتړ وکړي، دا د هر يوه کار دئ او ټول د دې ناسمونو سره ګير دي، د علومو اکادمي د پښتو څانګې او پوهنتونونو پوهنيز کادرونه دې دې کار ته راوبولئ .

په پای کي دي د يوې يادونې اجازه وي او هغه دا چې :دا پوهنيزه ځانيونه نه ده، چې په يوه پوهنيزه ليکنه، د سمې او ناسمې پرېکړه وغواړو او موږ ورته چپه خوله پاتې شو، که په هر لامل هم وي .

تاسو ژبپوهان دې پرېکړې ته په مينه رابولم.

باور وکړئ، چې زما ملګري او پېژندکلوي، چې ښه عالمان او په ژبه کې وتلي کسان دي او سلنه يا بهېدونکو ته اوبلن ووايي او دا ،، تر ،، ناسم وکاروي، ډېر زورېږم .او رښتيا ډېر زورېږم .که دوي ته دا سم برېښي، نو زه به د دوي له پاره هم ارام شم، هغه دې موږ ته دا راوښايي، چې کوم پخواني او کوم جوړشوي دي، کوم سم او کوم ناسم دئ.

موږ کره پښتوپوهان او ليکوالان لرو، چې هغوي هرومرو مرسته کولی شي، چې لږ ترلږه ماته زما د ليکنو ناسمون را په ګوته کړي او دا مرسته راسره وکړ، چې تل به مو منندوی يم.

دتاسو د ټولو له سرې سينې ډېره مننه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له څه سره چې مخامخ کيږو ، بايد چې په نوم يې په پښتو هم وپوهيږو

د نوو يا لږ نوو شيانو سره چې مخامخ کيږو، نو دا اړيينه ده، وپوهيږو، چې دا په پښتو څه بلل کيږي.

په ژبه يا ژبو کې ويونه څنګه منځ ته راغلي ؟ او يا موږ د څو ډوله ويونو سره مخامخ يو؟

ايا د يوې ژبې ويونه په بله ژبه انډول ژباړلکېدی يا انډول يې ليکلی شو او که څنګه او يا يې همداسې پريږدو، لکه تراوسه مو په ټولو پوهنو کې همغه دباندني نومونه پرېښولي، له ښونځي نيول تر پوهنتون پورې، چې ګوندې ژبه مو نوره ستونځمنه نه شي؟

موږ په ژبه کې منځ ته راغلي ويونه په لاندې درې ډوله وېشو:

لومړی: هغه ويونه چې د پيداښته را سره د اړتياو له امله منځ ته راغلی يا راپيدا دي. دا ډول ويونه په هره ژبه کې انډول لري. داسې ويونه ياويی، چې په يوه ژبه کې وي او انډول يې په بله ژبه کې نه وي، ډېر کم دي. دا سې کېدی شي، چې د يوې ژبې يوه وي ته په بله ژبه کې څو انډول وييونه شتون ولري.

دا ځکه داسې ده، چې د هرې ژبې ويونکي دا له سره مل ستونځې همغه ستونځې دي.

موږ چې په پوهنه کې نومونه کاروو، نږدې ټول يې عربي دي او موږ يا زموږ پوهانو دا جرآت نه دی کړی، چې د دې عربي وي لپاره پښتو انډول وليکي او يا شايد په هغو وختونو کې به داکار ستونځمن وو، ځکه پوهنه مو بايد د لومړي ځل لپاره له عربي يا فارسي رانيولې وی، چې له هغه وخته يې دا پښتو راته اړيين يا د پښتو انډول راته- لکه اوس هم - نابلد برېښېده.

بېلګه: پښتو غونډوسکه يا پنډوسکه او که غواړی توپ، الماني او انګرېزي يې بال، چې د عربي د کرې سره انډول دي. باور وکړی، چې ما افغانستان د علومو اکادمي، نصاب او د پوهنتون له استادانو پوښتلي، چا يې راته سم ځواب نه دی راکړی پرته له يوه ملا صيب څخه چې هغه په عربي پوهېده.

موږ ته دا خپله غونډوسکه داسې لږ همداسې بې ځايه يا کم ارزښته برېښي يا همداسې د لوبو يو شی، چې ګوندې دا په پوهنه کې غواړي، چې په ځمکڅپوهنه کې د کارولو ښه نه راته برېښي، ځکه ورسره بلد نه يو، خو کره يا بال همدا شی دی، که غواړو او که.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم : د هغو شيانو نومونه، چې د تخنيکي ودې سره جوړشوو شيانو نومونه دي. دا زيات يې هغه نومونه دي، چې د دې جوړ شوي، جوړوونکو کسانو ژبو څخه منځ ته راغلي، چې زيات يې د همغو ژبو د پيداښتي ګډوله نومونو څخه موخه ور جوړ دي.

په پوهنيزو نومونو کې هم داسې ده، چې هر نوم د خپل ځان لپاره يو کره پېژند لري، چې د همغه پېژند له مخې دا بيا د يوې ژبې وی يا نوم د بلې ژبې د نوم سره د انډول له مخې پرتله کيږي. راځې چې وګورو، چې په پښتو کې دا نومونه څنګه برېښي؟

زه دا د نومونو انډول د شمېرپوهنې څخه ستاسو مخ ته ږدم. دلته تاسو يواځې يو څه ته وګورئ، چې دا سم دئ او که؟

دا چې دا په پښتو کې سختيږي او که اسانيږي، ورځنی دې شي او که؟

په دې سملاسي پرېکړه مه کوي، دا د روښانونې په څېر ولولئ او فکر يې په سمون او ناسمون وکړئ.

موږ به دا په لاندې ډول روښانه کړو، چې يو ويي څنګه ويپکتاب يا ډکشنري کې روښانه او شنل کېدی شي:

له پيله يوه يادونه: دا چې په مسلکي اړخ کې دا اړيين دي او که،نه؟ دا بله خبره ده، خو دا له دې امله غوره دي، چې په پښتو ژبه کې يې انډول څه شی دئ او دا لږ ترلږه د ژبپوهانو د مينې سره سمه وي.

بېلګه : function (لاتين ويي دئ خو دې نورو ژبو هم دا نيولی او د خپلې ژبې انډولی يې هم ورته ليکلی او په ورځني ژوند کې پرې پوهېدنه يې دنده ده): په شمېرپوهنه کې موږ د انګرېزي د function او الماني die Funktion دا وييونه په خټه کې لاتين دي اوعربي تابع څخه چې دا څه شی دې او د پښتو انډول به يې څه وي؟

د فنکشن مانا په ورځني خبرو کې دنده ده، خو شمېرپوهنه کې فنکشن ته په انګرېزي mapping وايي او الماني کې فونکڅيون ته die Abbildung (دې ته دې پام وي، چې ځنې شرطونه په کې شته، چې هغو ته موږ دلته ګوته نه نيسو) وايي. د دې انډول په پښتو کې څېرونه ده. په عربي چې موږ يې کاروو تابع ورته وايي، چې په پښتو د څېرونې انډول ترې پوهېدنه نه ده، چې روښانه به يې کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېژند يې: فنکشن د يوې ډېرۍ هرتوکي د يوې بلې يا همغځ ډېرۍ په ټيک يوه توکي ځبره کوي، يعنې په الماني اببيلدن کوي او انګريزي يې مېپينګ کوي او مونږ ورته اړين بايد ووايو چې ځبره کوي. نورې پېچلتيا پسې نه ځو، خو دلته پوهېږو، چې په پښتو به دې ته ځبرونه يا ځبره کونه ووايو.

f : x -> y

په خواشينۍ بايد ووايم، چې زه دا ايکس توکی دی، له لوي ايکس او داسې نور نه شم ليکلی، خو موخه مې ترې شمېرپوهنيز څه هم نه دي، روښانه کوو.

په پورته کارونه کې د ابف دنده ده، چې ايکس په اپسېلون ځبره يا مېپينګ يا ابېيلدن کړي، نو له دې امله دې کارونې ته په انګرېزي مېپينګ، الماني ابېلدونګ، چې پښتو اندول يئ ځبرونه يا ځبره کونه ده او نه بل څه.

په پورته کارونه ابف کې ايکس او اېپسيلون دواړه واريابلې، عربي يې متحولې، چې پښتو اندول يې اووښتونې يا بدلېدونې دی. اېکس خپلواک او اېپسېلون بلواک دی، ځکه چې د اېپسيلون ارزښت د ايکس په واک کې دی.

دا چې په عربي کې ورته تابع، وايې موخه به يې ترې اېپسېلون وي، چې هلته ځبره کيږي او هغه د ايکس تابع دی، نور – لکه د انګرېزي او الماني په ځبر- نه پرې پوهېږم.

اوس به نو دا په پښتو داسې ووايو: کارونه (زما په اند چې اړيينه به نه وي، چې عمليه ورسره وليکم) ابف ايکس په اېپسېلون ځبره کوي يا د ابف کارونې سره ايکس په اېپسيلون ځبره کيږي. چې لومړۍ يې خپلواکه او دويمه يې بلواکه اووښتونې ده (اوړېدونې نه ليکم، ځکه چې اوړېدونې يو بل څه ته وايي که يوه کرړه ولړو او هلته يو موټر ځي او داسې يوځای يا ښه يې ټکی راشي، چې دا موټر په دې ټکي د لور څخه واوړي يعنې لور داسې بدله کړي، چې په کرړه پاتې شي، نودې ته اوړېدنه او دې ټکي ته اووړونټکی (په الماني کې ورته Wendepunkt وندې پونکت وايی او عربي کې نقطه انعطاف وايي(په ورځنۍ خبرو کې وايو، چې هغه انعطافمنونکی نه دې په دې ترې پوهېدنه يا مانا، چې له خپلې خبرې نه اوړي)) وايو). دا اووښتونې او اوړېدونې به سره په همغه پرې پوهېدنه وي، خو که په شمېرپوهنه کې يې غواړو وکاروو، نو بايد د کارونې موخې يې سره توپير کړای شو، ځکه يو نوم په پوهنه يا شمېرپوهنه کې د دوه شيانو لپاره نه کارول کيږي.

يا د فنکشن دا پېژند لنډ بې له بېلابېل دولونو: په شمېرپوهنه کې فنکشن يا ځبرونه د دوه ډېريو منځ کې اړيکې دي، چې د يوې ډېرۍ (د خپلواکو اووښتونو ډېرۍ، د خپلواکو ارزښتونو -) هر توکی د بلې ډېرۍ (ځبره ارزښت ډېرۍ، بلواک - ، اووښتونې -، بلواک

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزښت -) په ټيک یوه توکي څېره یا تنظیم شي. دا د فنشکن کلیمه په ادبیاتو کې په بېلابېل ډول پېژندل کيږي یا بېلا بېل پېژندونه ورکول کيږي. موږ یې نور نه څېړو.

راځی چې اوس لنډ یو بل شمېرپوهنیز نوم هم وڅېړو:

دفرنشلشمېرنه: دا د لاتین څخه دی، پښتوانډول یې کمښتشمېرنه راځي او په شمېرپوهنه یې کارونه په نږدې همداسې موخې ده. دا په هره ژبه کې د همغې اړوند موخې له پاره کارول کيږي، چې په ګوته کوو یې.

انډول یې یا ښه بلل یې عربي مشتق، الماني die Ableitung او انګرېزي یې derivative دي، دا څه کارونه ده؟

لنډ: په دې کارونه کې د څېرونې- ارزښت یا فنکشن - توان په یو کميږي. دا په دې ترې پوهېدنه، چې د ارزښتډېری توکی په یوه توان راکميږي، له دې امله یې د پښتو انډول هم رابېلېدنه ده. په دې نورو دوه ژبو خو پوهېږم، چې انډول یې رابېلیدنه ده، خو ګومان مې دی، عربي کې به مشتق هم - چې اشتقاق به په کې راځي- د رابېلېدنې په پرېپوهېدنه وي.

دا بېلګې لږ ستونځمنې دي. راځی چې یوه ساده بېلګه یې هم راوړو.

موږ په ښونځې کې مثلث لوستلی او باور وکړی، چې په هغه پښتو انډول پرېپوهېدنه یې دا اوس هم نه پوهېږم، خو د الماني او انګرېزي نومونو په پرېپوهېدنه یې پوهېږم، تاسو سره یې ګډوم.

انګرېزي یې triangle، الماني یېdreieck

دلته له همدې سره له دې ستونځې مخ شو، چې د انګرېزي انګل خو په الماني کې وینکل Winkel ده، نو دا څه خبره شوه.

په المان کې له کرښو رابند جوړښتونه لکه پښتو کونجونه او ګوډونه (Ecke) لری، چې د کونج انډولی وینکل او ګوډ انډول یې ابکې Ecke دي او په انګرېزي کې لکه فارسي کې هم یوائې انګل یا زاویه لري. دا په دې ترپېوهېدنه چې په پښتو کې هم دنننی کونج او دباندنی ګوډ دی(موږ ورته د کندهار شاوخوا ځایونو دي ته ګوټ هم لرو، خو نه پوهېږم، چې هغه هم همدا ګوډ دی او که څنګه؟ دا به ژبپوهانو ته پرېږدو).

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما له دې امله دامثلث د الماني ژبې په څېر درېکونجی نه دی لیکلی او انډول یې درېګوډی دی. یو چا راته وویل، چې ګوډ خو ګوډ ته وايي ، دا په دې پرېپوهېدنه، چې یو څوک ګوډ ځي. زماځواب وو چې څوک ښه سمه نه شي غزولی ګوډ دی او دلته هم چې دا کرښه سمه نه ځي، نو ګوډ جوړوي.

اوس به راشو یو څو نورو تخنیکي نومونو ته:

یو – په فابریکو کې پټۍ دي، چې کار ګر مالونه پرې باندې ږدي، هغه ځغلي او دا مالونه یا شیان له یوه ځایه بل ځای ته وړي.

دوه– چې په مغازو یا سترو پلورنځیو او یا نورو دګڼوګوڼې ځایونو خلک ښکته-پورته کیږي د هغو لپاره هم دا پوړۍ جوړي دي، چې څرخي او همداسې په هوايي ډګرونو کې داسې پټۍ دې، چې هغه تل په خوزښت کې او مسافر یا په دریږي او یا پرې ځي.

درې – دا څېره شوې اله:

په فیسبوک یا مخکتاب کې مې هغه تېره ورځ د لاندې خوندیونې سره یوه لیکنه خوره کړي وه. داسې څوک ورسره ډېر خوش نه وو، چې ګوني زه داژبه سختوم او نوي ویونه پیدا کوم. زه په ژبه کې د نوي ویونو پیداکولو سره سم مخامخوالی لرم او چا چې پیدا کړي هغه هم ټول یا زیات یې ناسم دي، نو له دې امله دا لیکنه(په دې هکله مې کتاب په کتابتون کې کتلی شی او یا په همدې خپرونه کې هم).

پرون مې د بوټ سره ستونځې پیدا کړي. د درځترونی، راکښنپټری لوېدلی وو. که د ترونې ترنپټری؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

موخه: الماني - Zip verschluss oder Zipp یا Reissverschluss انګرېزي zip fastener یا لنډ zipper ستاسو خوښه، چې په څه ترې پوهېدنه يې په پښتو خانونه وپوهو او که نه او یا به زما ناسمونو چېرته وي؟ زه يې د پښتو د نوم سره نه يم مخامخ شوی.

بیا یادونه: د بلې ژبې هر وي لپاره که د پښتو ویی وي، نو هرومرو دې وکارول شي، دا ساده او د راتلونکو لپاره زر پوهوړ دي.

دریم : هغه نومونه دي، چې د اړتیاوو سره سم منځ ته راغلي، خو دا د هغه چا یا هیواد د ژبې نومونه دي، چې دا نوم په کې د لومړي ځل لپاره کارول شوی او په بله ژبه يې موخه وره ژباړه نه کیږي، چې دا بیا همهغسې نیسو، لکه د عربي معیار ، چې د لاتین د ستاندار(ایستاندارد ناسم دئ) سره انډول دی.

زموږ پښتانه لیکوالان غواړي، چې دا معیار یا ستاندار هم په پښتو کړي، خو دا په پښتو کې انډول نه لري، لکه په دې نورو ژبو کې برته له عربي، چې زما په ګومان ستاندارد او معیار سره انډول دي.

خبره اوس دا ده، چې موږ پښتانه د هغو ویونو لپاره، چې انډول يې هرو مرو شته وي، په پښتو انډول ولیکو او که نه کار ورسره ونه لرو، لکه تراوسه مو، چې ورسره نه دي لرودي او که لږترلږه په هغه انډول يې باید وپوهېږو.

یادونه: نومجوړوني هرومرو ناسمې دي. په دې هکله مې د ټولو جوړشوو ویونو یو کتاب لیکلی.

په خواشيی باید ووایم، چې نه يې څوک ردوي او نه يې هغه زیاتو يې په خپلو لیکنو سم کړي، بیا يې هم وګوری.

زما کتابونه هم وګوری او که څه درته ناسم برېښېده، نو اندونه به سره ګډ کړو، ژبه د ټولو ده او دیوه یاڅو کسانو ملکیتنهدی، راځې، چې پهګډه يې ستونځوبي ولټوو، له دې امله مې برېښناپته.

زما برېښنا پته: smakhan1946@gmail.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

زماليکنې او ژباړې که د هغه مسلک له مخې درته مناسب او ښې نه برېښي، هغه مو خوښه، خودا چې په دې شمېرپوهنیز او فزیکي نومونو د پښتو په اندول پوه شو، خو داهم اړیین دی، چې ویې ګوری او ډېر یې وګوری، دا ژبمینوال او ژبپوهان هم . سم او ناسم اندول دې یې راته په ګوته کړی، که مینده مو.

یوه پای یادونه : که چېرې د ژبې ویونه ډ ډېر وخت لپاره او بیا په پوهنو کې ونه کارول شي، نو دا په ژبه کې له منځه ځي او همداسې به وروړو دا نور هم له کاره وځي، چې بیا د ولس لپاره د ژبې، د خپلې ژبې اړتیا له منځه ځي او دا ژبه پخپله وروړو له منځه ځي. دا اوس هم که تاسو زموږ د پښتتو لیکنې وګوری، هغه دباندنې ویونه هم ډېر کارول کیږي، چې خپله پښتو اندول یې روښانه شته وي. لیکنو ته پام وکړی، خو ځان ته به هم ګوته ونیسم، چې زه نه پوهېږم، زما لیکنې به څومره له دې امله هم چې دباندنې یا د بلې ژبې ویونه نه کاروم، نیمګړې وي او د کوم د خپلې ژبې لپاره مې باید کوم د بلې ژبې وی کارولی وی. مرستې ته مو هرکلی کوم.

ګڼ شمېر

(دا څه دي او یاڅه پرې پوهېدنه لري؟)

زه له ډېر وخت څخه را په دېخوا ګورم، چې زموږ ډېر لیکوالان او ژبپوهان دا ،، .... ګڼ شمېر انسانان. ....،، یا یو بل څه خو ګڼ شمېر لیکي.

زه یوائې دومره پرې پوهېږم، چې د لیکونکي موخه به څه وي، خو زما موخه په موخه کې نه ده، موخه د دې دوه ویونو ګډه کارونه کې ده، چې څه ترې پوهېږو.

ما ته خو دا ،، ګڼ شمېر،، څه نه وایي او یو بېځایه او بېموخې د ،، ګڼ،، او ،، شمېر،، سره یوځایکېدو کارونه ده.

زه خو په دې نه پوهېږم، چې ،، ګڼ شمېر،، به څه وي. زه په دې اند یم، چې دا لیکونکي یې هم په ترېپوهېدنه نه پوهېږي، چې څه به وي، خوخوند یې ورکړی او لیکي یې. په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېره بخښنه، چې دا فکر هم راته راځي، چې دا ازار یا زورېدل لوي ځښتن دماپه برخه کړی، چې دما ورته پام را اوړي او دبل چا ان تر ژبپوهانو پورې یې ورته پام نه وي. داسې به نه وایم، چې موږ تراوسه نه پرې پوهېږو. ډېره بخښنه راته وکړی، خو دا داسې لږ سکوندل دي، چې یا مې باوري کړی او یایې راسره ومنی). دا ازار لکه چې یواځې ما ته شوی چې ،، په پښتو کې ناسم ورځني شوي ویونه،، عنوان لاندې مې یو کتاب هم په ،، کتابتون.کوم،، کې شته.

موږ پوهېږو، چې د لیکونکو موخه به څه وي، خو داسې څه، چې ترې نه شو پوهېدلی، چې موخه به یې دایا داوي، راوړنه ناسمه ده. د لیکونکي موخه ده، چې ،، ډېر کسان. دا ګڼ شمېر خو د ډېر په ترېپوهېدنه نه دي.

ګڼ کسان، چې سره تنګ نښتي ولاړ وي. دلته ګڼ د متعدد په پرېپوهېدنه دی.ډېر ګڼ کسان هم ناسم دی، که موخه ترې د ګڼ کسانو ډېروالی وي، خو که موخه ترې نور هم سره ونښلي، داسې ،،ډېر ګڼ،، او نه ډېر کسان، چې ګڼ وي.

همداسې ډېرشمېر هم نه شته، خو په شمېر ډېر (یو څه چې وشمېرل شي او د هغې ګڼون یاتعداد جګ وي، نو کېده شي، چې دا تر اوسه ورسره بلد شمېره ولیکو، خو دا هم باید په جګه ګڼه(ځنې لیکونکي به ورته جګه شماره ووایي (په دې هکله مې هم لیکنې شته او یوه بله لیکنه هم پرې لرم)).

خو په هره موخه چې وي، کارونه یې ناسمه او د هغې غوښتونې موخې لپاره بېموخې کارونه ده.

په ډېره خواشینی باید ووایم، چې په پښتو کې د سمون له امله دما اند دتاسو د ټولو اندونو او لیکنو سره په مخامخوالي کې دی، چې زه بایدملامت وم. که ما تاسو ملامت کړی او ما ته زما د بې مسؤلیت کار ناسمونونه وښایی، نوماته بیا مناسبه جزاوټاکی په دواړو سترګو به یې منم.

وړاندیز: د ناسمون له امله شهادتنامه راځخه واخلی.

په هکله یې د درانه ببرک لیکنه او دما ځواب

د موزیکي شکیدلیه کته
زه چې دې لنګه ټینګووم بازو دې ځینه
ګرانه شینواریه!
زه غواړم چې ستا په لیکنه لږ انتفادی نظر ولرم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱)-دا څه دي او یاڅه ترې پوهېدنه لري؟) ، دا جمله داسې بهتره ده: دا څه دې اویا څه ترې پوهیږی!
۲ -زه یواځې دومره پرې پوهېږم، چې د لیکونکي موخه به څه وي، خو زما موخه په موخه.............
پورتنۍ جملوکې دوه کامې بې ځایه دي او د چې حرف یې سره یو ځای کوي
۳ -ګڼون – دا کلمه مصنوعی جوړه شوې کلمه ده او د هیڅ سیمې په خبرو کې مې نه ده اوریدلې خو که یې ګڼنه ولیکی نو سمه به وي لکه شمیر- شمیرنه
ګڼل- ګڼنه
وتل- وتنه
۴-د ګڼ کسانو ډېروالی وي، خو که موخه ترې نور.....———— په دغه ځای کې کامه نه شته ځکه چې د ربط کلمه لري-چې
۵-هغې ګڼون یاتعداد جګ وي، نو کېده شي، چې- تعداد جګ وي؟ یعنې ډېر وي؟ هو! دوه کامې دواړه نه شته.
۶ -خو په هره موخه چې وي، کارونه یې ناسمه او د هغې غوښتونې موخې لپاره بېموخې کارونه ده. کارونه= کارها
کاروونه= بکار بردن
۷ -ووایې؟ نه! و وایې - ځکه چې دوه جلا کلمې دي
۸-په ډېره خواشینۍ باید ووایم، چې په پښتو کې——— سم یې: په دیره خواشینی باید و وایم چې...
۹-د سمون له امله دما اند دتاسو د ټولو اندونو او لیکنو سره په مخامخوالي کې دی، چې زه—- سم یې: د سمون له امله زما اند د ستاسو اندونو .... کې دی چې.....
۱۰ -نوماته بیا مناسبه جزاوټاکۍ———سم یې: نو ما ته بیا مناسبه جزا و ټاکۍ

پورته لیکنې ته دماځواب

ګران ببرک صیب! ډېره مننه، چې دا دما یا زما د لیکنې په هکله مو ستونځې ګاللې.
هیله ده، د ما د اند سره، چې له ،،ګڼ شمېر،، څخه څه نه پوهیږو او دامې د لیکنې بنستیزه موخه وه، هم اند وي.
په ،، پښتو کې ناسم ورځني شوي ویونه،، د نامه لاندې مې کتاب شته، چې د ویونو سمونونو لپاره یې جوګه یم.
د ما په اند خو موږ لاتر اوسه په هیڅ یوه پوهنیز څه کې دا کټ لا جوړ کړی نه دی، نو لنګه خو یې لا څه کوې، چې وروستۍ خبره ده (د ولس پرمختګ د ژبې د پرمختګ سره مخامخ او په څټ اړیکې لري).
یوه پیلیادونه: کله کله – چې باید مخه یې ونیول شي- دما څخه –شاید له نورو څخه هم- دا د بېلېدنې تکمه ونه وهل شي، نو هغه اړینه بېلونه پاتې شي، د دې بخښنې غوښتنې ته هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

باید اړتیا پیدا نه شي او هرڅه په یوه پوهنیزه لیکنه کې سم ولیکل شي. دا چې دا ناسمونونه منځ ته راغلي، بخښنه دې وي.

ستاسو لیکنې ته:

۱ ـ ته: په دې کې چې کومه غونډاله به ښه وي، څه نه وایم، خو دومره وایم، خو د دې لپاره چې ،،معني،، ولیکم، ماته دا د پښتو ،،ترېپوهېدنه،، موخوره برېښي. ستاسو له اند سره هم هم اند یم.

یادونه: په پورته کې د یوې ،، چې ،، څخه د مخه او وروسته بېلېدنښه یا دمکۍ او که غواړۍ کوما نه شته.

۲ – ته: په دې بېلېدنښو، دمکیو(دمه کیو؟) یا کوماوو کې، چې څنګیزې غونډآلې یا نوره ښه یې: څنګغونډالي بېلوي، زه په خپل اند یم. دلته باید بیا د څنګغونډالو پېژند راواخلو او د هغې له مخې به بیا خبرې په وکړو. دا به هم په یوه لیکنه کې بیا وګورو او خوښ به شم، چې اند دې د ځان سره ولرم.

۳ – ته: خبره دې سمه ده او د ،،ګڼل او شمېرل،، باندې یوه لیکنه لرم، که هغې کې دې هم راسره مرسته وکړه، خوښ به شم.

داسې لړ یادونه: ګڼل، ګڼنه، ګڼ، ګڼون... موږ دلته ګڼل او ګڼې سره بلد یو، دا نور به سره بیا ګډ وڅېړو.

۴ – ته: دلته هم لکه د مخه زه په خپل اند یم. که د ربط کلیمی څخه مو موخه Konjunktionوي، نو د دې انډول ما ته په پښتو کې تړنویونه برېښي او هغه تړنویونه ،، یا،، او ،، او ،، او نور دي. ګومان مې دۍ چې ،، چې،، به تړنوی نه وي(؟؟؟).

.

۵ – ته: دابه هم په اړونده لیکنه کې روښانه کړم. دا هم د تېر په څېر.

۶ –ته: په دې پوښتنه کې به هم داسې هم اندوالی سره ونه لرو. دا ستا به سمه وګڼو، خو بیا نو باید ولیکو: کاره ونه. داسې لیکنو کې د سېلبو بیلولو او یا مورفېم بېلولو په هکله باید بیا خبرې وشي.

دا سمه ده، چې د یو بل ترېپوهېدنې سره توپیر لري، خو دا یو د کار زیات دۍ او دا بل خو همغه ستاسو په موخه دۍ، خو دا هم بیا د اوږدو خبرو لپاره یو څه دي، چې په لیکدود کې بیا داسې ټولو ویونو ته یو پام وشي، خو داسې ویونه په ټولو ژبو کې شته او سړی ترېپوهېدلی شي

ځغلونه(ځغله وونه یا ځغلوونه): داسې ستونځې په ټولو ژبو کې شته، ډېره به یې پېچلې کوو نه.

یادونه (ستاسو په اند، نو دلته بیا دا یادونه هم یادوونه ولیکو): همدا اوس مې یوه لیکنه له الماني ویکي څخه کاپي کړه، چې همداسې د نورو لیکنو په مټه به دا څنګیزې غونډالي یا څنګجملې سره یوځای وڅېړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷ – ته: ووايې، ووايه!، وکړي، وکړه!، وځغلي، وځغله! او نور. په دې ویونو کې ،، و ،، له نور بېل څه ترېپوهېدنه (په بخښنه، چې زه لا په دې خپل نا ښکلي لیکنډول پاتې کیږم. په دې کې مې یوه موخه شته) نه لري. دا يو فونيم دئ،خو د اړونده وي پرته ترېپوهېدنه نه لري یا څه ترې نه شي پوهېدل کېدی. په ،، د هغه کتاب،، غونداله کې د ،، د ،، یوه ترېپیرهېدنه لري، ځکه چې د خاوندوالي مورفيم دئ.
د ،، دما، زما، یما،، په هکله یوه لیکنه دما په یاد کتاب شته او بله لیکنه هم پرې لرم، هیله ده – که زړه دې غوښتل – چې ويې ګورې. (په ،،هیله ده چې ويې ګورې،، کې بیا بېلېدنخښه نه شته).
ګومان مې دئ، چې له دې سره به مې دا نورې پاتې ګوتنیونې هم په ګوته کړې وي.
هیله ده چې ډېر مو ستړي کړي نه یاستی

زما(دما، یما) پوښتنه

دا پوښتنه مې د م ک ملګرو څخه کړې وه.

لرو: یما، یمور، یتا، یتاسو، زما، زمور، ستا، ستاسو، دما، دمور، د تا، دتاسو.

دژبلار له لارې کوم سم دي او ولې؟

 په هکله یا ځواب کې د ګرانو م ک ملګرو اندونو داسې لنډيز:

یو ا: ځنې په دې اند دي،چې ګوندې لیکنې ستونځمنوم او داسې دي د .... دي

یو: ځنو ته د داسې پوښتنو او لیکنو منځ ته رااچول نا اړین او ناسم برېښېده، ځکه چې دا لهجې یا ځای اړونده ویپنډولونه دي او درېواړه سم دي.

دوه: نورو هم دا ویل، چې دا لهجې دي او په ټولو ژبو کې شته.

درې: داسې اند هم شته وو، چې په دې پرېکړه شوې، چې زما، ستا، زمور، ستاسو غوره شوي او بس.

یوه یادونه: زه له خپله ځان څخه څه نه جوړوم او نه لیکم، چې نورو ژبو یا لږترلږه الماني کې یې اندول نه وي. پیداېښتي ژبې پوره دي او په ژبلار سنبال. پیداېښتي ځانګړني یې هم ځانګړې لارې لري.

دما د م ک ملګرو! دما هغې پوښتنې ته او د تاسو اندونو ته په درناوي داسې لیکم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ډېره خواشینۍ باید دا هم ووایم، چې زه یو لور او تاسو ټول بل لور یاستئ او دا هم د ما د ملامتئ لامل باید وي، خو زه چې هر څه راوړم، پوهنیز لامل به ورسره وي، دا سرسختي نه ده او که وي وبه ګورو، چې زما لیکنه بیا څنګه ناسمه په پوهنیزو ویناو یا لیکنو اباده بنولکیږي.

یادونه: زه پوهېږم، چې کوم منل شوی دی، خو په هغه پوهنیز او منلو لامل یې نه پوهېږم، چې کوم دی او ولې؟

ایا په دې ګوته پورته کیږي او که پوهنیز دلایل راوړل کیږي؟

که چا داراته ولیکل چې دما اند ناسم دی او که نه نو څنګه؟

د پوهنې وزارت نصاب غونډه کې بله د منلشوي وي بېلګه، چې د عربي مایع لپاره یې انډول پیدا کاوه: زه په دې غونډه کې پخپله ناست وم او په دې پرېکړه کېده، چې د عربي مایع انډول پښتو باید ،،اوبلن،، ولیکو، چې دا ډېر ناسم دی او دا یواځې او یواځې د واورو - چې اوبه شوې نه وي- خوي دی او نه د نورو مایعاتو. که ما هرڅومره هڅې وکړې او دلایل مې راوړه، نه منل کېده، چې ګوندې زما یې له ژبې سره څه.

له دې داسې برېښي، چې ګوندې ژبه دمصلحت خبره ده او دا سمه خبره نه ده. ژبه له پیداېښته شته او پیداېښت مصلحت نه مني. په دې هکله مې لیکنه شته.

دمور ژبې ته ډېر څه ناسم راننوتلي، چې یواځې دما ورته فکر شوی او په هکله مې یو کتاب لیکلی، چې د کتابتون.کوم درنې خپرونې کې خور دی.

دژبې په هکله هلته زما د پښتو په هکله دا لاندې دوه کتابونه دکتلو دي او که څه په دلایلو ناسم وو، نو ماته چې هره جریمه ټاکی منم یې، چې وړاندیز مې دی د ناسمون په حالت کې ډاکتري راڅخه واخلی، د ناسمو کړنو له امله او که نه، نو بیایې راسره ومنئ او د ستونځو ګاللو لپاره راته د پښتو ډاکتري راکړئ. د ما دا ټول کار لږ ترلږه د پنځلسو کالو کار دی.

په هکله یې کتابونه:

لومړی: د پښتو ژبلار (ګرامر)

دویم: په پښتو کې ناسم ورځني شوي ویونه.

تاسوچې همدا شمېروني ته ورکړئ، داکتابونه درته درکوي او یایې کتابتون.کوم کې کتلی شئ.

اوس دا لاندې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ – زه به هیڅکله هم داسې څه ونه لیکم، چې یوه پوهنیزه موخه مې په کې نه وي او دما په اند یو سم ځواب ورته ونه لرو، ستاسو وخت بېځایه نه نیسم.

داسې نه وایم، چې ۹۵٪ کې، ځکه چې پوهنیزو خبرو کې یواځې سم او ناسم شته.

هغه بله غوره خبره چې په یاد یې راړم داده، چې ماهیڅکله داسې وی نه دی کارولی، چې ما جوړ کړی وي او موږ ورسره بلد نه یو، خو زما د لیکنو سره دا نابلدتیا شته، چې دباندني ویونه په کې یانه شته او یا ډېر کم دي، خو ناپوهوړ څه مې نه دي لیکلي.

۲ – ایا دا لهجه یا بلډول ویینه ده؟

نه! دا لهجه نه ده، چې په ۳ –م کې ګوته ورته نیولشوې.

لهجه یا بلډول ویل نو څنګه وي؟

لهجه د یوه وي ځای اړوند بېلابېلو ویلو ته وایي، لکه: یما، یمو، یتا، یتو، یموږ، یمیږ. دلته دا ،، ږ ،، هم په درې ډوله ویل کیږي، چې دا هم بیا درې لهجې یا بېلابېلې ویینې دي او یا دا: موږ کور ته ځو. یو ډول ویینه او بله ډول ویینه یا لهجه ېې: میږ کېر ته څي (که دا مې سمه نه وي لیکلي، راته سمه یې کړئ او ماته به بخښنه کوئ).

۳ - دا ما چې یې په هکله پوښتلي، دا د یوه څه لپاره درې بېلابېل ژبتوکي دي او دا د ملکیت یا خاوندوالي لپاره نومځاینیوي دي.

د خاوندوالي لپاره په الماني کې د لومړي کس لپاره mein د خاوندوالي پرونوم یانومځاینیوی دئ او انګرېزي کې یې my دئ.

د دي لپاره موږ په پښتو کې درې بېلابېل اندول کاروو، چې زما له انده یو یې باید سم وي، که څه هم پیدابښت ناسم څه موږ ته نه راکوي، خو دا د وخت په تېرېدو سره بدلېدلی شي یا بدلیږي.

موږ وایو: لومړی کس: یما،زما،دما،

دویم کس: یتا، ستا، دتا

دریم کس:د هغه (دهغې)

دا درې ډوله نومځای نیوي دلومړي او دویم کس لپاره دي او د دریم کس لپاره ځانله ،، د هغه(دهغې)،، دئ. زموږ د پښتو د پوهنتون استادانو هم په دې هکله لیکنې کړي، چې ما یې لیکنو ته په خپل ګرامر او بل کتاب کې د سمون په هکله لیکنې خورې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورته کې د دریم کس لپاره ،، د هغه (د هغې)،، کې ،، د،، د ،، هغه(هغې)،، سره د یوه وی په څېر نه او بېل لیکلکېدی شي یا کیږي، نو دلته به ووایو، چې دا ،، د ،، د خاوندوالي مورفیم دئ او هغه پرونوم سره مل راځي.

د ،، د ،، ټولیز کېدنه: که داسې ترې پوه شو، خو په دې لومړي او دویم کې به هم دا ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم وي او له دې امله به دا ،، د ،، له ،، ما او تا،، سره دما، دتا د ژبلار له لارې سم وي.

نو: له دې دریو څخه د ژبلار له لارې دما، دموږ، دتا د تاسو، د هغه(هغې)، هغوي سم دي او بس.

یادونه یا زماتېینګار: تر هغې، چې تاسو ګرانو لوستونکو دانه وي رد کړی یا د دې بل سموالی راته په دلایلو نه وي راښولی، نو دا به سم وي.

ماته به بخښنه کوئ، که ستړي کوم مو.

په هکله یې لیکنې او ځوابونه

غلام حضرتجنوري 3, 2021

سلامونه

د ګران او ښاغلی او مَیَن او خوارکی کښ ” میږی صاحب ” توپیر له میږی سره دا دی چې

میږی د خپل ځان او خپلی ګېډی د تأمین پخاطر زحمت ګالی او وچ مړ مَلَخ ئې تر اُربوز نیولی او خپلی هستوګنځئ ته ئې وړی

خو

”ګران میږی صاحب ” خپلو ګرانو وطنوالو ته د ژبنی خدمت په انګېزه خپلی ګوتی او قلم د خوَلو له لاسه لانده خیشته کړی دی ، خواری او خوَلې او زحمت او لېونی مینه ئې د ستائنی وړ ده

خو

کوم دئ هغه نر چې ” میږی صاحب ” ته ور ږغ کی:

ورور جانه! موږ په ژبنی هستوګنځئ کی غزېدلی پښتانه اوسمهال ډېره اشتها نلرو او نه هم د لوږی احساس کوو ، د وږمی ورځی او پرون ورځی او نن ورځی جوړه سوې پالوده مو دا ګړی بس ده (هسی د ګېډی ډکېده مو موخه ده پدې ناډاډمنو حالاتو کی.(

ښاغلی میږی صاحب د المانی ژبی د اسمونو د ارټیکل په انډول غواړی دا نسخه د پښتو سترخوان ته هم ډالئ کړی، حال دا چی د المانی ژبی نسب او ژِن له پښتو سره ډېر توپیر لری

(c) ketabton.com: The Digital Library

په الماني ژبه کې اسمونه د ارټيکل تابع دي يعنې دا د die او der او das ديکتاتورانه حاکميت دی چې زه بايد ووايم meine يا mein
امّا
په پښتو ژبه کې هيڅ بنديز او محدوديت او الزام او قاعده شتون نلری او په خپلواکه توګه ويلای سم مثلاً
زما سدرئ
زما لستوڼئ
زما کَرَک
زما شلومبې
زما بوټونه
بله خبره دا ده:
د ډول ډول لهجو شتون يو طبيعی څيز دی
خو
ليک او ليک دود د يو لړ قواعدو تابع دی چې يو لدې قواعدو څخه د " يووالی يا يو رنګی " مسئله ده
بناً
که
احمد وليکی مثلاً: دِما يا دَما قلم
محمود وليکی زما قلم
حامد وليکی ايما قلم
نو
دا به يو ډول ښورښ او انارشی را منځته کړی.
بل عرض می دا دی:
دا به ومنل سی چې د بشری ټولنی په لمنه کې ځينی ژور بدلونونه د يو کس پلاس په يوازی سر را منځته سوی دی خو هغه بدلونونه په نورو ډګرونو کی را منځته سوی دی نه د ژبی په لمنه کی.
د ژبی په لمنه کی انقلابونه او بدلونونه کوم مشخص او ځانګړی لاربنود او رهبر نه لری بلکه دا يوه دسته جمعی او د ګډ کار پروسه او پروژه ده.
سره لدې
د بخيل او حسود کس دی کور وران سی
که ښاغلی ميرِی صاحب د خپل نه ستړی کيدونکی تلاش په ښو پايلو ډاډمن وی نو ور ته هميشه د برياليتوب هيله لرو.
وګورو چی مثلاً ۴۹ يا ۵۰ کلونه وروسته به " **دِمونګه** " پښتو کومه بڼه ولری؟
په هره توګه
که مو " پښتو " د سمون په غبرِه کی خاندی يا نه خاندی او وخاندی يا نه وخاندی

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو
کلکه هیله لرو چی " پښتونولی " مو د سمون د غیرِی سره پُخلا سی

دما ماخان یادونه:

ګرانه غلام حضرته ډېره مننه چې لیکنې مې ګورې، د ګوتڅنډنې سره او په دې خوښېږم. دما لیکنې راڅخه ډېرې غزیږي، زه خو کم وخت لرم، خو وخت لرم، ځکه بل کار مې نه شته پرته له لیکنو او په دې لیکنو ځان هم روغ ساتم.
ستاسو د مینې ډکې لیکنې څخه په ډېره مینه مننه.
ستا لیکنوته یو څو یادونې:
لومړی: پورته مې ولیکل، چې لیکنې د خپلې روغتیا لپاره کوم او د بل چا لپاره یې نه کوم، خو که د چا په کار راتلې او ګټه یې ترې اخستلی شوه، ورته خوښېږم او که د چا په زیان وې، نو ډېر به خوابدی شم او بخښنه به وغواړم، خو چې دا بدې یې راته څوک په ګوته کړي.
زه د خپلې ژبې لپاره د الماني ژبلار څخه ګټه اخلم، موږ خو یې داسې لیکو، چې کله ناکله یې زه هم په هکله دې لیکنو ته اړ کېږم.
تاسو چې کومې اندېښنې لرئ، دلته خبرې نه په کوم، هغه دماپه ګومان دما په لیکنه کې ټولې ځواب دي. تاسو لیکئ:
۱ - ،، د ژبی په لمنه کی انقلابونه.... ،،
زه ګوره نور انقلابي نه یم، هغه څه چې په ژبه کې دپیداښتې لارو سم، زموږ ژبې ته څوک ناسم رانښاسي، د هغې په هکله لیکنې کوم او دلایل مې تل راوړي، چې هر څوک یې ردکولی شي. داکار نه کیږي، چې ګوندې زه به لیونی یم یا زورور. زورور خو نه یم او په دې بل یې نه پوهیږم.
تاسو لیکئ:
۲ - ،، کوم دئ هغه نر چی " میری صاحب " ته ور ږغ کی: ،،.
دا کار خو هرڅوک کولی شي، ته خو لا د هر بل څخه ښه، چې ما ته دما ناسمونونه په ګوته کړي، په پوهنیزه دلایلو ودان، نوبیا خو دومره بدخویه یا زورور هم نه یم، چې دوام به ورکړم.
تاسو لیکئ:
۳ - ،، په پښتو ژبه کی هیڅ بندیز او محدودیت او الزام او قاعده شتون نلری او په خپلواکه توګه ویلای سم مثلاً ،،.
ټولې ژبې پیداښتي دي او پیداښت د پیداښت د لارې سره سم ژبلارې هم پیداکیږي، چې دا هم د انارشي مخه نیسي، د په دې ترپوهېدنه چې څوک هر څه هرڅنګه باید ونه لیکي.
تاسو لیکئ:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴ ـ ،، که ښاغلی میړی صاحب د خپل نه سترې کیدونکی تلاښ په ښو پایلو ډاډمن وی نو ور ته همیشه د بریالیتوب هیله لرو ،،.
که څوک ډاډمن نه وي، نوبیا دې ما ډاډمن کړي،
۵ ـ د ګډ کار پروژه: داخو ښه خبره ده، خو که د ګډکار کېدا شوني نه وي، نو بیاورته لاس د ځنې لاندې هم نه شو کښېناستلی.
هیله ده، چې سترې دې نه کوم. زه خو ورته خوښېږم، چې په پیدا خبرو سره خبرې وکړو.
ستا ماخان
یوه اخرنۍ خبره دې دا وي، چې له پښتونولۍ خو راتښتېدلی یم. د دومره تکړه فکر مه راته کوه.

1. babrak[جنوري 5, 2021 At 10:31 am]

محترم میړی صاحب! زه اخر هم پوه نه شوم چې (وی) او (ویونه) څه معنی لري؟ که وی لغت ته وایي نو د کومې سیمې پښتانه ورته وی وایي؟ او که دا مصنوعي لغت وي نو دا صنعت ښه صنعت نه دی!

ډاکتر ماخان میړی

محترم ببرک صیب ډېره مننه، چې دا ادیبانو او ژبپوهانو خبرې مو ماته راواچولې او زه ورته خوښېږم.
زما دا لاندې یادونې:
زه نه غواړم، چې په لیکنو کې څوک راڅخه زړه بدی شي، خو که څه داسي نا انډوله خبرې په کې راتللې ډېره بخښنه دې وي.
لومړی: زه هیڅ وخت ویونه(لغات؟) نه جوړوم. ما دا ،، وی،، هم د پښتو لیکنو څخه رانیولې، چې دا سې ترې پوهېږم، ګوندې د ویل یا وینا څخه به دا وی رانیول شوی وي. لږ تر لږه دومره پرې پوهېږم، نو له دې امله یې زه هم لیکم.
چا چې ویونه جوړ کړي یا تخریب کړي، ډېر یې ناسم دي، چې په هکله یې ما کتاب،، په پښتو کې ناسم ورځني شوي ویونه،، هم لیکلی. بېلګه یې اوبلن دی، چې د بهېدونکي په ځای یې کاروي او همداسې سلم ته ناسم سلن وایي یا تر ډېره برېده، چې هېڅ ترېپوهېدنه نه لري او همداسې نور.
دویم: رښتیا به درته ووایم، چې زه په لغات دومره پوهېږم، چې،، سپین، ختل، ونه، خوږ دا موږ لغاتونو ته وایو، خو چې ترې پوهېدنه یې څه ده، هیڅ نه پرې پوهېږم.
دا به په الماني د ویونو کتاب کې وګورم. په عربي نه پوهېږم، له دې امله په لغات

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم نه پوهېږم، چې څه ترېپوهېدنه به لري.
دا باید ووایم، چې موږ ډېر عربي ویونه ناسم کاروو دا ځکه چې نه پرېپوهېږو.
بېلګه یې واحد دی، چې پښتو انډول یې یو دی، خو چې موږ باید ترې پوهېږو،
هغه په پښتو انډول یې یووالی دی.
پوښتنه دلته ده چې : له پورته دوه ... څخه نو کوم وټاکم، چې داسې لړ پرېپوهېږم
او که دا چې نه پرېپوهېږم.
دریم: په ژبه کې ښه یا بد صنعت یا جوړښت نه شته یو څه – وی یا لغات – سم
دی او یا ناسم.
څلورم: زه پوهېږم، چې د الماني die Wort څه ته وایي او د دې به داسې لنډ
پېژند په ګډه سره پیداکړو. له الماني څخه:
د وی، لغات یا das Wort پېژند: یو وی یو خپلواک ژبنیز یووالی دی. په
پیداېښتي ژبه کې – د یوه غږ یا یوې سیلبې(سیلاب) په مخامخ- یوه خپلواکه
ترېپوهېدنه (دلته به هم ورته په فکر کې شي، چې دا نو څه؟) لري. وی زیات
وخت له فونیم، مورفېم، سینتګما همداسې له یوې غونډالي رابند دی، دا په دې
پرېپوهېدنه، چې د دوي سره پولې لري، سره له دې وی یوه یووالیزه (موږ
ورسره د ،، واحد،، د نامه لاندې بلی یو، خو ،، واحد،، یوه ته وایي او لهدې امله
ناسم دی) ترېپوهېدنه نه لري.
د الماني das Wort لپاره په عربي ډېرې پرېپوهېدنې شته، خو یوه یې هم د
،،لغة،، په پرې پوهېدنه نه لري.
یادونه: که ،،لغة،، په الملني وژباړل شي، نو د پښتو انډول یې له الماني ،،ژبه،، په
پرېپوهېدنه دی.
که ژوند وو، نو یوه خپلواکه لیکنه به په وکړم.
یوه یادونه: زه ګوره ژبپوه نه یم، خو ګومان مې دي په ژبه پوه یم. دا څه چې زه
لیکم، هغه دالماني ژبې کتابونو کې ګورم. په پوهنه او ژبپوهنه کې ابتکار نه کوم.
ډېره مننه، چې هڅاند ساتلو کې راسره مرسته کوی.
وخت مې کم دی، خو وخت لرم. زاړه همداسې وي.

پېژند: ویې د غږونو او منځپانګې همداسې پرېپوهېدنو کوچنی خپلواکه ژبنیز
یووالی.

په ډېره بخښنه یو همخامخ پوښتنه:

د افغاستان په کوم ځای کې ورته لغات وایي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګڼل او شمېرل

دا لیکنه ځانله د یوه مسلکي چا لپاره نه ده، دا لیکنه د هرچا لپاره ده، چې په پوه شو، چې په ګڼلو او شمېرلو کې د څه سره کار لرو او دا څنګه کاروو. له دې د مخه چې زموږ د موخې لیکنې سره پیل کوو، د ډېرۍ(set,die Menge) پېژند به ورکړو، چې دلته هم هر څوک په پوه شی، چې ډېرۍ څه شی دی.

ډېرۍ پوهنه د شمېرپوهنې یوه برخه ده او ډېرۍ داسې پېژند لري:

ډېرۍ:

زموږ د فکر او خیال د ټولو یو له بل کره بېلا بېلوشیانو(دا په دې مانا، چې یو شی دوه واره نه راځي) ټولوالی دی (ما په خپلو تېرو لیکنو کې د ټولوالي لپاره ټولګه لیکلې وه خو ټولوالی موخه- ور او ښه دی).

هغه شیان چې ډېرۍ ترې جوړه ده، د ډېرۍ توکي بلل کیږي.

په ډېرۍ پوهنه کې یوه پایډېرۍ هغه ده، چې پای ډېر توکي ولري. د بېلګې په توګه ډېرۍ

M={1 ;2; 3; 4; 5; 6; 8)

یا

M={a,b,c,d, ….h}

یا

M={a,3,spin, spogmai, c,d,8, ….h}

دا دټاکلو شیانو، چې فکر اوخیال کې مو دي، ټولوالی دی اوپایډېرۍ دي.

ګڼل او شمېرل

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا په پښتو څنګه بولو اوڅنګه لولو او هم څنګه لیکو؟

دابخښنه دې وي، چې په ،،پښتو،، یې لیکل او لوستل لیکم. دا ځکه چې موږ تر اوسه پرته له ما د شمېرپوهنې کتابونو له لیکنو، بل چا تراوسه دا په پښتو نه اړوند بللي او نه لیکلي. داپه دې ترې پوهېدنه، چې زه په دې لار او کار کې لومړی او لومړنی کس یم، چې دا کار مې د سره کړی یا تر یوې کچې سرته رسولی.

په دې هکله نورې خبرې نه کوم، راځم خپلې موخې ته.

موږ په شمېرپوهنه کې د دوه نومونو سره ډېر سر او کارلرو، چې هغه ګڼل او شمېرل دي، چې تراوسه مو دا سره نه دي توپیر کړي او داکار به اوس وکړو، خو په خبرو اولیکلو کې مو ګڼل د شمېرلو لپاره پرېښودي یا ښه یې: د ګڼلو ځای مو هم شمېرلو ته ورکړی.

ګڼل څه شی ی؟

ګڼل، چې انګرېزي یې Counting او الماني یې zählen دی، عربي یې نه پوهېږم او په دری کې ورته شمردن وایې. په دې برخه کې نورې روښانه ونې هم شته، خو له هغې دلته تېرېږو.

پېژند: ګڼل د یوې همغه ډول مګر بېلابېلو شیانو پای ډېری توکو د څومروالي یا ګڼون(تعداد) یا کوانتیتي پیداکول دي. ګڼل د ګڼونو پلونو زیات وخت د یوه پل سره، دکوم سره چې اړونده ګڼونو پرلپسې یا د ګڼونو ویونو پرلپسې په څېر کیږي، د بېلګې په توګه، یو، دوه، درې یا دوه، څلور، شپږ، اته سره ځغلي. د جګېدونکې پرلپسې د ،، مخ ته تلنګڼل،، په نخښه کیږي او په لوېدونکې پرلپسې ،، پسې یا شاته یا په څټ (تلن)ګڼل،، په نخښه کیږي. د بېلابېلو شیانو(دا هم همغه ډول شیان دي، خو همغه شي نه دی) ورزیاتول یا ورجمعه کول، چې یوه جګېدونکې ګڼونپرلپسې یې بنسټ دی، ګڼل بلل کیږي.

ګڼنه: د اړونده نوم ګڼنه د ګڼلتلنه یا د هغه لاس ته راوړنه(د بېلګې په توګه د نفوسو ګڼل) په نخښه کوي یا (را) ښایي یا راپوهوي. د پېژندل شویو یا د ورکړل شویو پېژند یووالو(موږ ورته ناسم واحد وایو)، شیانو یا پېښو د یوې کچونې بڼه، د څومروالي پیداکونه ده یا د ګڼلو نوم.

له څه وخته ګڼل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ارښیولوګي شواهدو له مخې روښانه شوې، چې انسان لږ ترلږه له ۵۰۰۰۰ کلونو راپه دېخوا ګڼلتوان لري. ګڼل په زړو کلتورونو کې کارول کېدل، چې د ټولنیزو او اقتصادي ګڼلشیانو لکه د یوې ډلې غړي، ښکارشوي ژوي، خاوندتوب یا پوروښو ګڼون راټول کړي یا راونیسي. د ګڼونلیکنې، ګڼونسیستم او لیکنو ته مو ګڼل هم (هم په دې ترې پوهېدنه، چې د نورو څنګ کې (نږدې وه، لیکلي مې وی ،،د نورو تر څنګ،،، خو داناسم دی)) لاربښود کړو.

د ګوتو سره ګڼل، دلته ګڼ ۵ Zählen mit Fingern, hier die Zahl 5.

ګڼل انساني ژبنیز توان دی، چې په راتنګه موخه ګومان کیږي چې انسان ته د خپل biosozialen(۲)Phylogenese (۳) Stammesentwicklung) (بنسټوده)) په ترڅ کې له پخوانیو راپاتې شوی. ژوي لکه مرغان هم – که هګۍ یې ورکه شي- پوهیږي، خو ګڼلې یې نه شي. دګڼلو لپاره تیزذهني توان ته اړتیا شته.(Biosoziologie بیوسوځیولوګي دې وکتل شي)

ګڼون یا څومره والی، که غواړی تعداد:

یادونه: دا ګڼون مو پهژبه کې ورځنی نه دی، نونهپوهیږم، چې دا بهزماپرېکړهوي او یا بهد تاریخ پهاوړدو کېهیرشوی وي، خو راته منسب برېښي، ستاسې مرسته تۀ ته اړتیاشته.

په ټوله کې د ګڼلو سره د یوې پایډېری د توکو ګڼون(څومره والی یا تعداد) کره کیږي، داسې چې د ۱ سره پیل (اوس دا له صفر(۰) سره پیل دی) یو بل پسې هر شی پسې پیداېښتي ګڼ باندې ترتیب کوي، تر هغې چې کوم شي توکی نور پاتې نه شي(د یواځنې څېرونې له لارې(شمېرپوهنیزه وی دی، چې نور یې نږدې نه څېرم، خو په دې هکله مې یوه لیکنه په تاند او همداسې دعوت څپرونو کې په ۹ د دسمبر خوره شوې)). دا وروستې ترتیب شوی ګڼ هغه غوښتونی ګڼون یا تعداد راکوي.

څومره- یا څووالی او څوموالی:

موږ نو د ګڼلو سره څه غواړو ځان ته روښانه یا څرګند کړو؟

څومروالی: موږ د ګڼلو سره د څو کره ټاکلو همهغو (لږ تر لږه په دې لیکنه کې) شیانو څومروالی او په همهغو شیانو کې د یوه شي څوموالی ځان ته روښانه یا جوتوو. که په یوه ځای کې د څه موخې لپاره څوکسان راټولوي او غواړو ویوهیږو، چې دا څو کسان دي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو ګڼو يې او دا راته د دې کسانو ځووالی یا ګڼون راکوي. که په ځوکسانو، که د کسانو په ځايترتيب کې د يوه کس ځای غواړو جوت کړو، نو ګڼو يې چې دا ځوم کس دی.

ګڼه یا ځوموالی په څه ترې پوهېدنه دی؟

ګڼه: که ځوک په يوه ليکه ولاړ وي، یا د شتون په کتاب کې د زدکونکو نومونه د ، ځوک په ځومه ګڼه نمره دي، نو په همغه ځای کې ليکل کيږي.

د ښوونځي شتونکتاب یا د حاضری کتاب ګي موږ د شمارې په ځای ګڼه ليکله، چې موخه ترې همغه ځوموالی په ګوته کوي. دا شپېتهکاله دمخه، دا په دې ترې پوهېدنه چې:

ويل یا په تورو ليکل يې: لومړی، دويم(دوهم؟) دريم اتم، نويم، سلم، يوسلودېرشم او نور.

په ګڼنخښو ليکل يې

۱ ــم، ۲ ــم، ......۶۷ــم، ۱۰۰ــم، ۱۲۰ــم ...

ځنې ليکونکي دا بې له ــم ليکي، چې ناسم دي.

يادونه: په دا پورته کې موږ سلن یا ۱۰۰ ــن نه دي ليکلي چې ناسم دی.

د شتونکتاب ګڼه به د ښوونځي د نمرو په ترتيب ليکل کېده، نو د دې سره به څه کوو؟

دا هم د ګڼلو له لار سره سم داسې ليکو:

اولنمره = لومړی ګڼی(ې) ، دويم نمره = دويمګڼی(ې)، لسم نمره = لسم ګڼی(ې) او داسې نور ليکو. دا که ځو واره بیابیا وويل شي، نو ورسره بلدېږو، ستونځې په کې نه شته او د ژبلار سره سم دی.

يادونه: د دې ګڼونو او يا اړونده ليکنډول لپاره زموږ ليکوالان ليکي، چې شمېرنيز ليکل او ليکنيز ليکل. شمېرنيز او ليکنيز دواړه ليکنيز دي، دا په دې ترېپوهېدنه چې دواړه ليکل کيږي.

سم يې دی: په تورو ليکل او په ګڼنخښو ليکل.

ګڼ (ډ. ګڼونه) څه شی دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

الماني او انګرېزي يې number zahl

يادونه: دا مو هم په ژبه کې ورځنی نه دی، مرسته به سره کوو.

ګڼونه (يو يې ګڼ): هغه څه چې موږ ګڼل پرې کوو، نو هغه به هرو مرو ګڼونه وي. يو يې ګڼ.

هغه ګڼونه چې موږ ګڼل پرې کوو، دا په دې مانا چې د څوموالي او څومره والي پرې لاس ته راوړو، پيداېښتي(طبيعي) ګڼونه دي او دا پيداېښتي ګڼونه داسې ليکو.

بيا

ګڼنخښې: هغه نخښې دي، چې ګڼونه انځوروي، ګڼنخښې بلل کيږي.

د پيداېښتي ګڼونو ګڼنخښې دا لاندې دي:

(0); 1 ; 2; 3; 4;5; 6; 7; 8; 9

دا ټکی يا صفر مې ځکه نوکانو کې نيولی، چې د څه وخت د مخه پورې دا په پيداېښتي ګڼونو کې نه ګڼل کېده، خو اوس صفر هم يو پيداېښتي ګڼ ګڼل کيږي.

دا نو څنګه وايو؟

صفر ، يو، دوه (دوې)، درې، څلور، پنځه، شپږ، اووه، اته ، نهه.

په پورته کې ګورو، چې بنسټيز ګڼونه دا لس دی، له صفر تر نهه پورې.

ګڼونه ذهني شمېرپوهنيز شيان يا همداسې د فکر شيان دي، چې زموږ د خيال د لويو او ګڼون (څومره والي) څخه وده کوي.

شمېرپوهنيز شيان: ګڼونه، ډېرۍ، ځمککچيز تنونه، ګرافونه، اېتنيګرال او نور.

وموويل، چې

ګڼونه يو يې ګڼ هغه څه دي، چې موږ ګڼل او شمېرل پرې کوو. دا په دې ترې پوهېدنه، چې ګڼل به له شمېرلو بېل کړو. داکار د هغه چا لپاره ستونځمن دی، چې رېښه يې شمېرپوهنه نه وي، خو ځانونه به پرې پوهو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګڼونه ځو ډولونه لري، چې موږ د اوس لپاره دا ځو یادوو:

ګڼونه په ګڼنځښو سره پېژنو، چې په ترتیب به په خپل ځای راوړل شي.

پیداېښتي ګڼونه: لکه د مخه مو چې وویل، موږ دې ساده ګڼلو لپاره چې ګڼل پرې کوو، د پیداېښتي ګڼونو څخه کار اخلو. دا ګڼونه بنستیز لس دی. دا دې په یاد وي، چې د دې لړ لنډ وخت پورې صفر په پیداېښتي ګڼونو کې نه ګڼلکېده.

ګڼونه ارزښت لري، چې په پسې ګڼ یو ورزیاېږي، نوی ګڼ ترې لاس ته راځي یعنې لکه ورسره بلد له کیڼ ښي لور ته. بنستیز ګڼونه دا لاندې ګڼنځښې لري؛

۰ ، ۱ ، ۲ ، ۳، ۴ ، ۵ ، ۶ ، ۷، ۸ ، ۹ او یا

0,1,2,3,4,5,6,7,8,9 یا 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10

کېدی شي د ګڼونود دې ډول لیکنو سره ځنې شمېرپوهان هم انده نه وي، ګوندې داصفر یا همداسې دا لس څنګه ورزیات شوي، خو دا مو د خبرو موخه نه ده.

زموږ په ادبیاتو کې رقم او ارقام ګورم، خو زهېرې نهپوهېږم، چې داڅنګه او ولې. نهپوهېږم چې رقم څه ترېپوهېدنه لري، خو سم یې دا د ګڼونو نخښې دي.

ګڼونه همداسې د ځای ارزښت له لارې خپل ارزښت ښایي، دا په دې مانا چې ګڼونه ځای لري او د هغې ځای سره څرګندېږي، چې دا په کوم ځای پروت یالیکل شوی یا ځاینیولی ګڼ څه ارزښت لري. دا د ګڼونو یو سیستم جوړوي داسې په نامه لسیز سیستم یادېږي.

ګڼونسیستم د ګنونو د انځورولو له پاره یو سیستم دی.

د ګڼونو ځو سیستمونه شته، خو د هغو نورو سره موږ سر او کار نه لرو.

لسیز سیستم کوم دی؟

د دې لپاره دا لاندې لښتکی باسو او ګنونه یې بیا روښانه کوو، چې دا کورونه یا ځایونه کوم ګڼ ارزښت لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلميونيز	لسميليونيز	ميليونيز	سلزريز	لسزريز	زريز	سليز	لسيز	يويز
								۶
							۳	۸
۲	۰	۰	۸	۵	۰	۲	۱	۰

ګڼونه له کيڼ ښي لور ته – لکه د تل په څېر- ليکو او د ګڼونو ځايونه يا کورونه له ښي کيڼ لور ته:

هر ځای له ۰ تر ۹ پورې ګڼونه خوندي کولی شي او بيا يې ارزښت له ځايه څرګنديږي.

يادونه: که صفر د يوه ګڼ کيڼ لور ته وي، چې بل ګڼ پسې نه راځي،نو هغه نه ليکو.

پورته د هر کور لاندې تاسو هغه ګڼ لوستلی شی، لکه د دريم لښتکي کې سلزريز کور کې ۸ دي، نو د دې ګڼ ارزښت اته سوه زره دی. په دويم لښتکي کې په لسيز کور يا ځای کې ۳ دي، نو دا د دې ګڼ ارزښت ديرش دی او داسې نور.

ګڼون: د ګڼلو له لارې چې د يوې ډيرۍ توکو څومروالی راکوي، دا د دې ډيرۍ دتوکو له ګڼون جوړه ده، چې موږ ورته تراوسه تعداد – چې د پښتو ترپوهېدنه يې څومره والی دی- وايه، وايو

ځنې کسان په ځانګړې توګه کوچنيان د ګڼلمرستې لپاره د لاسشمېرونې (د ګوتو شمېرلو په مرسته) څخه کار اخلي.

د دې موضوع د لا ډېرو روښانولو څخه تېرېږو او په دې بسيا کوو.

ګڼ: په يوه ځای کې چې يو څه شيان ډېر سره يوځای شوې وي، نو وايو، چې ګڼ کسان راټول وو، نو بايد فکر ورته وکړو، چې دا به همغه د عربي متعدد نه وي؟

ګڼ (زيات يې ګڼونه) هغه څهدي- لکه پورته مو چې ګوته ورته ونيوله – چې ګڼل پرې کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګڼون: نن غونډې ته ګڼ کسان راټول شوي وو، چې ومو ګڼل، ګڼون یې تر ۱۲۰پورې رسېده.

موږ په ورځنې ژوند کې وایو یا زموږ ځنې کسان یا لیکونکي، چې په ګڼ شمېر خلک راغلي وو. دلته موخه هم د شمېر څخه زماپه اند دا ګڼ دی. که ووایو، چې نن ... ګڼ کسان یا ډېر ګڼ کسا ...، نو هم موخه پوره کوي.

شمېرل: الماني یې rechnen اګرېزي یې

نورهم وو To comute;to reckon;chage; estimate; to sum up, to value

.....د ګڼونو سره شمېرل کيږي. داپه دې مانا، چې دا ګڼونه د اړونده کارونو یا نښلونو له لارې سره شمېرو. داپه دې ترې پوهېدنه چې دا کمښت، وېش، زیاتون، ځل، ریښه نیول، اېنټیګرال او داسې نور چې موږ سرته رسوو، نو ګڼونه سره نښلوو او دا شمېرل دي.

د ګڼونو سره شمېرل:

دا ګڼونه چې یو په بل زیاتوو، یا یو له بل کموو، یا وېش، ترې رابېلېدني(مشتق) او نور، نو دا کاروني په شمېرپوهنه کې څه بولو؟

دا په دې ترېپوهېدنه، چې د ګڼونو سره یو کار یا شمېرپوهنیز کارونه سرته رسوو، چې همدا د ګڼونو سره شمېرل بولو.

د ګڼونو نور ډولونه:

که موږ څلور افغانۍ ولرو او پنځه افغانۍ راباندې پور وي او داڅلور افانۍ پهپور ې ورکړو، نو له څلورو پنځه کموو – نورو شمېرنیزو کارونو څخه یې تېرېږو- او داسې یې لیکو:

$$4 - 5 = -1$$

دا -۱ خو پیداښتي ګڼ نه دی، نو له دې امله دا ګڼونو چې پیداښتي ګڼونه ورسره شي ټولګڼو ته غزيږي او ټولګڼونه داسې لیکو.

ټولګڼونه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

{.... 4, -3, -2, -1,0,1,2,3,4,5 -...} دا د ټولګنونو ډېرۍ ده .

rationale Zahlen: راشنل ګڼونه: هغه ګڼونه، چې د ټولګنونو د ماتو په څېر لیکل کیږي یا لیکلکېدی شي.

ما دا هوښیار ګڼونه بللي. دا ناخیالي هم بللی شو، چې اړراشتل یې بیا خیالي ګڼونه وبولو(پسې راځي)

Das rationale Denken رښتیا اند یا رېښتونی اند.

Der Mensch als rationales wesen انسان د یوه رېښتیني شته په څېر.

هوښیار په فکر سم او یا موخور.

Ration هره ورځ د خوراکي موادو وېشل شوې ډېرۍ.

دا ګڼونه داسې لیکو:

$\frac{a}{b}$ یا $\frac{۵}{۷}$

په پورته کې دا مات دي، چې دا پرته کرښه یې نځښه ده، پنځه ماتباندې او دا اوه یې ماتلاندې بلل کیږي. موږ ورته صورت او مخرج وایو، خو زه نه پوهېږم، چې له دې څه پوه شو یایې ترېپوهېدنه څه ده.

له دې نو څه پوهېږو؟

دلته د بېلګې په توګه یو یووالی (موږ به ورته وایو واحد، خو ناسم دی، ځکه دا یو نه دی) په اوه برابرو برخو یا ټوټو وېشل کیږي او پنځه ترې اخستل کیږي. لکه که یو درمند ولرو او دا درمند د بزګر او خاوند منځ کې داسې ووېشل شي، چې د درمند د اوه برخو څخه پنځهبرخې دې بزګر ته ورکړي، نو داسې یې لیکو.

لوستل یې: پنځه پر اوه یا پنځه له اوه او یا پنځه اومه، همداسې که ولرو:

$\frac{۳۵}{۱۰۰}$ نو دا هم داسې لول: پنځه دېرش په سلو یا پنځه دېرش له سلو او یا پنځه دېرش سلمه (له شل کاله را په دې خوا زموږ ډېر ژبپ،هان او نور لیکوالان دې ته ډېر ناسم پنځه دېرش سلنه وایې، چې د ژبې او شمېرپوهنې له لارې سره ډېره بېلاري ده. زه تل دا هیله کوم، چې داسلنه نه شته).

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګورئ چې پیداښتي – اوټولګټونه هم د دې ګڼونو برخه یاښتهېي برخذېږئ ده، چې هر یو یې یو ماتلاندې لري.

یو بل ډول مات هم لرو، چې هغه لسمیز مات بلل کیږي او داسې یې لیکو: لکه څنګه چې ورسره بلد یو، له کیڼ ښي لور ته:

0,378 دلته په دې ګڼ کې په یوېز کور یا ځای کې صفر دئ، پسې لسمیزه نخښه ده پسې داسې لوستل کیږي: درې، اوه، اته او ...

څه ترې پوهېږو؟

په لسمیزو ځایونو کې له کیڼ ښې لور ته لومړی ځای لسمیز ، دویم ځای سلمیز او دریم ځای زرمیز او دا سې نوردې. دا په دې ترېپوهېدنه چې درېلسمیز اوه سلمیز او اته زرمیز دي. له دې داسې پوهېږو، چې درې له لسو، اوه له سلو او اته له زرو. داسې هم په ناورځني ډول ویل شو، چې درېسوه اته له زرو څو که دا په دې بل مات غواړئ واړوئ دا بیا داسې لیکو:

$$0,378 = \frac{378}{1000}$$

او دا مات یې داسې یې لولو: درېسوه اته اویا پر زرو یا درېسوه اته اویا زرمه

Irationale Zahlen(شمېرپوهنیز)اېراشنل ګڼونه ، ګڼونه چې یوائې د ناپای لسمیز مات په څېر لیکلکېدی شي π ; e ; $\sqrt{2}$ ، او نور. اې د اویلر ګڼ او پي د ګردئ ګڼ بلل کیږي. چې دا په لسمیز مات ناپای لیکنه لري او نه پرې کیږي.

دا ګڼونه یاخیالي او یا ناهوښیار ګڼونه بللی شو.

د دې دواړو ګڼونو ډېریو ټولنې ته ریل یارېښتوني ګڼونه وایو.

او دا نو دا موږ چې ورسره شمېرل کوو، د دې ټولو ګڼونو ډېریو ټولنډېرئ ده.

یادونه: زموږ د درې ژبې شمېرپوهنیزو لیکنو کې یې، چې په پښتو مو هم همداسې ترې رانیولي دا ناطق او غیرناطق اعداد بولي. نه پوهیږم، چې په کوم دلیل او یا به په عربي کې همداسې بلل کیږي. وړاندیز: که هوښیار او ناهوښیار ګڼونه یې وبولو، هم موخه ور او هوښیار به وي.

دا وئ ګڼل او اړونده ویونه یې باید له لاسه ورنه کړو: موږ په شمېرپوهنه کې دا ګڼل نږدې د شېرلو له پاره له لاسه ورکړي یا د دې وې له منځه تلل مو لا د پخوا پیل کړي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو دا باید ښېرته راوګرځوو په هغه خپله اړونده کړلو سره. هغه چې په درې کې ورته شمردن د شیانو د ځومره والي لپاره کاروي، موږ هم په پښتو دې ګڼلو ته شمارل یا شمېرل وایو، داپه دې ترې پوهېدنه، چې هغه خپل ګڼل مو دې شمېرلو لپاره له لاسه ورکړي.

یادونه: که یو وی ډېر وخت ونه کارول شي او په ځای یې بل وی وکارول شي، نو دا وی بیا له ژبې ورکیږي، نو راځئ وهڅېږو، چې دا ګڼل راڅخه ورک نه شي.

لنډ بیا:

ګڼل : د یوې ډېرۍ د توکو د ځومره والي اوڅو موالي د څرګندولو لپاره دا شیان ګڼو. دا مو تل لرده.

ګڼنه: د ګڼلو نوم یا سبستانتیو (دا مو هېر کړي یا نه لرودل)

ګڼ(ز. ګڼونه). هغه څه چې ګڼل برې کیږي (دا نه لرو یا مو هېر کړی).

ګڼ(څه شیان یا کسان، چې یو ځای راټول او یو له بل سره تنګ ځای په ځای شوي یا ځای نیولی وي) لکه: نن په غونډه کې ګڼ کسان یا ډېر ګڼ کسان (د ګڼشمیر څخه څه نه پوهېږو) راغلي وو. دا مو لروده

ګڼون: تعداد یا انګرېزي او الماني Anzahl, Nummer (دا ورځنی نه دی، دپام وړ دی)

ګڼه: شماره . دا مو لروده.

ګڼنځښه: ګومان مې دی، چې دې ته رقم او ارقام وایو(؟). زه نه پوهېږم، چې د ارقامو ترې پوهېدنه همدا ده، که څنګه؟

یادونه: زما لیکنې داسې راته برېښي، چې زه به سوچ بوچ ځانله وم او ځانله یم هم، له دې به دا لاس ته راوړنه ولرو، چې زما مغذ به څه سم کار نه ورکوي. که داسې وي، خو دا تېر کار شوی، تاسو مې ورسره ستړي کړي یاستئ نو له دې وروسته به نور- که تاسو دا زما د لیکنو لوستونکي غواړئ- که څه هم نور څه نه شم کولی خو نور به له لیکنو لاس واخلم.

یواځنی هیله مې دا ده، چې څوک راسره ستړي شوي نه وی.

دا یو څو غونډالې دې هم په ورزیاتې وي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

Also, es gibt keine größte **Zahl**

So there is no largest **number**

نو، خورا ستر ګڼ نه شته.

Das ist der Abstand zwischen jeder **Zahl** und dem Mittelwert

This is the distance between each **number** and the mean

دا د هر ګڼ او منځ ارزښت منځ کې واټن دی

Lassen Sie mich die **Zahl** errechnen

So let me get the **number**

اجازه راکړی چې ګڼ یې وشمېرم. او د انګرېزي ژباړه به یې داسې وي: اجازه راکړی ګڼ راواخلم یا راوباسم نور ښه یې : لاس ته راوړم.

اروا ښاد پوهنوال ډاکتر ګل حسن ولیزي ته

Kasus کاسوس یا حالت:

یوه پېلیادونه: زموږ لیکوالان او ژبپوهان په دې پسې هم ګرځي، چې دا ویې ښکلی برېښي او دا بل دومره نه. ګوری ژبو کې نه ښکلی او نه ناښکلی شته، یا دواړه په کې شته.

د حالتونو په هکله مې د الماني په مټه ځو لیکنې کړي، خو د نورو لیکنې مې په دې اړوند ونه لیدې او نه پوهېږم، چې دا حالتونه سم څېړل شوي وي، په خواشینی وایم، چې دما لاس ته نه دي (نږدې مې لیکلي وی،، تر لاسه شوي نه دي، چې د ،، تر،، سره ناسم دي) راغلي. له دې امله یې بیا ستاسو مخ ته ږدم، چې مرسته وکړی او پوه شو، چې موږ په پښتو کې څو حالتونه لرو او کوم دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېژند د الماني ژبې د حالت: حالت يوه ګرامري کاټېګوري(پېژند لاندې کتل کيدی شي) ده، دا په دې پرېپوهېدنه چې يوه کاټيګوري د نوميز وييدولونو اوړېدنه يا بڼه بدلېدنه کې. دا د يوې ِغونډالي بلواکوالی په ګوته کوي، يا د يوه ويي په واکمنۍ کې وي، يا بېلابېل ادوربونو دندې په ګوته کوي. دا ګراماتيکي کاټيګوري د يوې ژبې جوړښت تيرېږي، وييونه او غونډالبرخې، په بېلابېلو توکيو وېشي.

يادونه: دا ،، د نوميز وييدولونو اوړېدنه يا بڼه بدلېدنه،، په الماني کې په دې پرېپوهېدنه ده، چې په الماني ،، نومېز وييونه خپله بڼه بدلوي او له هغې بدلېدو يا اوړېدو سره سرې دا حالتونه پېژني يا دا حالتونه ترې روښانه کيږي.

د ليکنې پای وګورئ..

کاټېګوري:

پېژند: يوه ګراماتيکي کټېګوري د يووالو(لکه نومونه او کړنه) يو ټولګې دی يا نخښې(لکه د بېلګې په توګه ګڼون(تعداد) او حالت)، کومې چې د غونډالو يو ګډ خوي سره لري. دا د ژبې، چې موږ يو له بل سره پرې غږېږو، جوړښت تيرېږي دي.

حالتونه چې موږ ور سره همدا له پيله دپښتو په حالتونو هم په کې فکر کوو:

په الماني ژبه کې موږ څلور مورفولوجيکي (د سوبستانتيو وييبڼه او ارتيکل په نخښه کوي) حالتونه پېژنو. دغه څلور حالتونه به موږ د پښتو لپاره – په اندله توګه - هم وڅېړو او وبه ګورو، چې څنګه دا په پښتو کې راځي او يو له بل سره به په کې مرسته وکړو.

حالتونه په الماني له دې امله لاندې راوړم، چې په الماني پوه هم راسره مرسته کړی شي، که ما چېرته تېروتنې کړې وي او يا نور څه پرې ور کوموي يا زاتوي.

- den Nominativ, 1. Fall, Wer/Was-Fall
- den Genitiv, 2. Fall, Wes(sen)-Fall
- den Dativ, 3. Fall, Wem-Fall
- den Akkusativ, 4. Fall, Wen/Was-Fall.

Beispielsweise ist in dem Satz

„*Die Frau* *gibt* *ihrem Bruder* *den Hut* ihres Mannes.“

(c) ketabton.com: The Digital Library

Die Frau das Subjekt (im Nominativ), *ihrem Bruder* das Dativ-Objekt (= Ergänzung im Dativ), *den Hut* das Akkusativ-Objekt (= Ergänzung im Akkusativ) und ihres Mannes das Genitiv-Attribut (= Ergänzung im Genitiv).

په الماني کې دا حالتونه د پوښتنو سره ښه روښانه کيږي او موږ به د پښتو لپاره هم ورڅخه ګټه واخلو. موږ به همدا د الماني په مرسته وڅېړو. چې دا دپښتو سره سر خوري او که څنګه.

د پښتو لپاره مي وړانديز دی او روښانه يي ستاسو مخې ته ږدم، چې اندونه مو راسره ګډ کړی.

د الماني په مرسته، چې ټول سره په وغږېږو، چې څه ورزيات او يا کم کړو، نه، چې څه ترې کميږي او يا ورزياتيږي. دا په نورو ژبو پوه پښتانه هم هرومرو مرسته کولی شي په تېره هغه کسان، چې په روسي ژبه يي زدکړې کړي وي او ښه پرې پوهيږي.

١ - نوميناتيو يا نوميز، لومړی حالت، څوک wer، چا wer، څه(شی) was – حالت

څوک راغی. چا وويل. څه (شی) مات شو.

په پورته پښتو کې ګورو، چې هغه کړنويونه هم سره ببلېدی شي، د کوم لپاره، څوک راځي او يا چا.

٣ -جينيتيو يا خاوندوالی، دويم حالت، د چا wessen– حالت

د چا کور.

٣ -داتيو ، دريم حالت،له چا، چاته wem –حالت

ميز دې له چا څخه واخست؟ ميز دې چا ته ورکړ؟ ميز له چا سره دی؟

که دا داسې سم وي، نو دا به زموږ ډېرې ستونځې اوبی کړي.

۴ – اکوزاتيو، څلورم حالت،څوک (؟) wenڅه شی was–حالت

(c) ketabton.com: The Digital Library

تا څوک وواهه؟ تا څه وویل؟

دا څوک او څه (شی) د لومړي حالت سره ګډ دي او په دې حالت کې ،، چا،، نه شته.

له پورته جوړښتونو سره مو‌ږ خپلې ستونځې پېژنو، چې کومې دي؟

د بېلګې په توګه په لاندې غونډاله کې:

ښځه د هغې د مېړه خولی د هِغې وررور ته ورکوي.

ښځه (څوک) سبجکت (په نومیز حالت کې) د هغې(د چا)، د مېړه (دچا) جنیتیو – اتریبوت(په جینیتیو کې پوره کونه) خولۍ (څه شی) اکوزاتیو- شی(په اکوزاتیو کې پوره کېدنه) د هِغې(دچا) وررور ته (چا ته) داتیو- شی (په داتیو کې پوره کېدنه)

دلته به د له... څخه او له... سره لړ وڅېړو.

زما پخوانیو لیکنو کې او همداسې زما په اند په اند وم، چې دا ،، له...څخه،، او همداسې ،، له ... سره،، اړیکویونه – یا څېرکومپوزیشنونه دي یعني یو څه په غېږ کې نیسي، دا په دې پرېپوهېدنه چې مخ او پسې راځي، خو د دې لیکنې سره مې اند ـګومان کړم ، پوهنیز به وي – داسې شو، دا ،،له،، د،، له ما، -هغه،-تا،، سره د داتیو نومځای نیوي له املە دی، دا په دې ترې پوهېدنه، چې دا ،، له ما، له تا، له هغه او نور،، سره راځي .

زه د مخه په دې اند وم، چې ګوندې دا د الماني von, mit او انګرېزي from, withکره انډول به ،، له ... څخه، له ... سره،، وي، خو دا انډول یې ،، څخه او سره،، دي.

راسره، درسره، راڅخه، درڅخه، ورڅخه،

په پورته کې دا را، در، ور څخه داسې نومځاینیوي دي، چې د هغه داتیو لپاره راځي، دا په دې ترې پوهېدنه چې : را = له ما، در=له تا او ور= له هغه، له هغې (څخه، سره) دي. په دې هم باید وغږېږو.

هیله:

(c) ketabton.com: The Digital Library

له ګرانو لوستنوکو څخه هیله کوم، چې په دې هکله ورته لیکنې چېرته پیدا کیږي، له ما سره یې ګډې کړي.

پای یادونه: په نورو ژبو یا الماني کې دا نومیز نومځاینیوي بڼې بدلوي، خو په پښتو کې په دوي د حالت سره سم په نومیز نومځاینیوي څه ورزیاتیږي.

که تاسو نور وړاندیزونه لرئ او د سمون لپاره یې لاښه مرسته کوئ، نو ځانونه ترې مه ژغورئ، خو په هر حال باید زما په اند ځانونه یوې لاس ته راوړنې ته سره ورسوو.

هغه له نورو ژبو څخه راوړنې یې هم اړیینې دي، چې که ګران لوستونکي برخه په کې واخلي او دا موضوع یوه ښه پایله ولري.

نور ناسمونونه هم ورسره سمیږي: که سره هم اند شو، نو دلته به هغه زیاتې ستنوځې اوبی شوې وي، بیانو دا ،،تر،، هرو مرو له دې ځایونو څخه ځغلوو، چې دا اوس یې په دې ځایونو ناسم کارونه باندې پوهیږو، خو نه یې سموو.

درېیو ؟

ما داڅو ورځې د مخه په ،، شمېرل او ګڼل،، یوه لیکنه کړې وه، خو د وخت سره تل نوي څه مخ ته راځي، چې هغه ناسم وي او باید و څېړل شي یا څېړل شوي وی.

لولو:

،، تر راتلونکو درېیو ورځو .... ،،

نو:

درې ورځو او که درېیو ورځو ...؟

زه له دې امله دې څېړنې ته اړ شوم.

دموږ دېر ژبپوهان په دې اند دي، چې یو څه ښنګه وایو، همهغسې یې باید ولیکو. دا دوي په دې پرېپوهېدنه هم بولي، چې ښنګه یې دی لولي ، نو همهغسې باید ولیکل شي او که له بل سره توپیر ولري، نو دا به هم وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه به یې په ګڼونو کې راوړم: زیات ژبپوهان او هم نور لیکوالان دا دریم داسې لیکي: دریيم او کله کله ان دريیيم هم لیکي. دا یوه ته به یوه ،، ي ،، برېښی او دې بل ته دوه(دوې) او ان بل ته به یې درې، نو یوه انارشي منځ ته راغله.

زه چې ۳ ــم لولم، نو هېڅ وخت مې باور دا نه دئ، چې له یوې ،، ی ،، څخه دې دا زیات وي، ځکه ۳ خو درې دي، چې بیا م ور سره تړل کیږي. څنګه چې وي هم په هر څه کې یوه لار شته، چې لیکونکی په همهغه لار باید لاړ شي.

موږ دا په ګڼونو او تورو لیکو:

۱ ــم (یوم)، ۲ – م (دویم)، ۳ – م (دریم) (ماته دلته بله،، ی،، اړیینه نه برېښي.).

۴ – م څلورم او نور. ګورو، چې د څوموالي هر ګڼ پسې یو -م نښلي یا تړلکیږي. ،، - ،، تړننخښه ده او په پښتو کې داسې دود نه ده، خو بله لار موږ ته هم د دې سمون لپاره نه شته او همدا لار ده، چې موږ باید پرې پوه وو.

ژبه هم له پیدابښته لار لري او دا لار د چا په خوښه نه وي، چې د چا څه زړه غواړي، هغسې یې ولیکي.

اوس راځو ،،درې او دریيو،، ته

ګڼونه له ۱ پورته په ۱ تل ورزیاتیږي او له دې سره شیان ګڼو، دا په دې پرې پوهېدنه، چې څووالی او څوموالی یې ځان ته روښانه کوو.

موږ لرو: د ورځې زیات ورځو دې دلته په ورځ نورې ورځې ورزیاتیږي، نو که په ،،دریو،، یا نور هم ناسم ،،دریيو،، ولیکو، په درې به څه ورزیات شي او څه به ورزیات شي، نو که هغه یو ګڼ وي څلور به شي او ورپسې او که ګڼونه نه وي، نو څه شی به وی؟.

دلته درې یواځې د ورځو ګڼون په ګوته کوي او نه د درې زیاتون. که دا په فکر کې ونیسو، نو دا د دوه یېګانو ستونځې به هم ورسره اوبی شوې وي.

لومړی:دا درې پخپله د یوه زیات دي، نو نور سره زیاتیږي نه. سم یې: . ..درې ورځو کې... ورځو د ورځې زیات دئ او داچې زیات دئ، زیاتوال یې همدا درې دئ او بس.

دویم: ګوری ګرانو لیکوالانو دا پورته درېیو ... نه، دریو ... سره لیکل کیږي. هرچېرته یو څه مه زیاتوي. د یوه څه نوم له یوه څخه دزیاتو څووالو لپاره د ژبلارې له لارې یو ،،و،، ورزیاتیږي او نه نور څه پسې هم. تاسو به یې د دوه یېګانو سره لولې، خو زه په کې د دوه، درې یا ډېرو یېګانو نه دا چې اړتیانه ګورم، دا ناسم هم دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شمېرپوهنې اړوند: موږ په غونډو کې وایو، چې لسګونو، سلګونو یا زرګونو کسانو برخه اخستې ده. دا په دې پرېپوهېدنه چې څو لسو، څو سلو او نور .....

موږ دا په لوټونو کې لرو، دوه ګون، پنځه ګون، لسګون او نور...

که څوک ووایي، چې درېګونو ورځو کې، نو له دې دا پوهېږو، چې درې، درې ورځو کې یا په هرو درې ورځو کې.

۱۵ بشپړاند ته

دابه هم په دوه برخو کې روښانه کړو:

لومړی: ۱۵ بشپړاند:

یوه بله لیکنه کې لولم: ... ۱۵بشپړاند.... دلته هم ګورو، چې ۱۵ یو ګڼ دی او دا د بشپړاند سره ۱۵ په دې پرېپوهېدنه دی، چې ګوندې دا بشپړاند – چې هر څه وي - ۱۵ دي، خو ګومان مې دی، چې دلته موخه ترې بله ده او هغه دا چې د ۱۵ سره تړلی یو بل څه شته، چې ځانله نه لیکل کیږي. دلته د لیکونکي موخه د کوم قانون یا بل څه پنځلسمه ماده ده او دا داسې لیکو: ۱۵ – م بشپړاند، چې دا یې موخور څوموالی دی.

دویم: بشپړاند:

په پورته کې ځما په اند دا لیکونکی د بشپړاند سره د یوې قانوني یا دبل څه کومې مادې بشپړوونکې او یا بشپړېدونکې ماده غواړي په ګوته کړي، چې ځما په اند به یې ښه داوی، چې لیکلي وی، د ۱۵-مې مادې بشپړونکې یا بشپړېدونکې او نه بشپړاند.

ولې؟

که دا –اند زموږ لیکوالانو کتلی وي او دا کار خو هرومرو شوی، نو ډېر زر به دا لیکاندان خپل ښار ته تلونکي ملګري تلاند او له هغې ځایه د میوو راوړاندان کړي، چې بیا یې بېرته سماندانو (موخه ترې سم اند، چې ګوندې اند سم وي، نه ده) ته پوره هڅې هم ستونځمنې وي. د دې غونډالې به راته ډېره بخښنه کړی، ښه نه برېښي.

زه په خپلو لیکنو کې دا تل یادوم، چې ژبه دچا د خوښې سره باید بدله نه شي او ژبلارې تل باید په پام کې ونیول شي، نو که دابشپړاند بیاد هغه د موخې له مخې بشپړونکی یا بشپړېدونکی ولیکي، چې کوم یې موخه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګوري پښتو ته زموږ لیکوالانو د سلم په ځای سلن راننباسلی، چې ټول اوس په همدې ناسمون کې راګیردي او اند یې نه پرې رسیږي یا یې سر پرې نه خلاصیږي او دا د شمېرپوهنې له لارې سره هم پوره مخامخوالی دی.

د بشپړاند نورې ستونځې او لار ورېکېدل:

موږ بشپړونکې – که د کوم قانون ماده وي- او بشپړېدونکې لرو، چې یو له بل پوره توپیر لري.

له بشپړاند څخه نو موخه اوس کومه ده؟

ایا دا ۱۵ –مه ماده پخپله بشپړېږي، چې بیا د بشپړاند په ځای بشپړېدونکې راخي او که دا د کومې مادي ۱۵-م بشپړونکې ده. دې توپیر ته دې دلته پام وي. نو هیله مې ده چې د ژبلارې سره سم هغه خپله موخه ور څه ولیکو او د ژبې پیداښتې لار ته بدلون ور نه کړو.

ګورو، چې دابشپړاند خپله موخه نه شي روښانولی او ناسم پوهاوی ورڅخه منخ ته راځې، نو داسې پرېکړه کېدی شي، چې دا په دوه پربیوهېدنو دی او له دې امله ناسم یا غولونکی دی.

د کورني نومونو ایښولو لپاره دا -اند ډېر ښه غورځنګي برېښي لکه بهاند، هڅاند یا همدا بشپړاند او نور، خو دا نو بیا د دې کس خوښه ده، چې څه دی؟

دبېلګې په توتګه چې ایا د اوس بهاند دی، لکه اوبه شیدې او نور، دا په دې تربیوهېدنه چې بهیږي او که دا دبېلګې په توګه بهونکی دی، چې اوښکې بهوي، لکه هغه غاز یاتښتېدونکی، چې اوشکي بهوي.

همداسې هڅاند، چې هڅېدونکی دی او که هڅونکی او یا بشپړاند یو څه بشپړوي او یا بشپړاند چې بشپړیږي.

داسې لیکنې یواځې زما دي، چې یا د تېرو د ویشتلو یم او یا غور پرې وکړی. لیکنې مې وګوری.

چې هرڅنګه وي، ستاسو پرېکړې ته به خوښ شم.

ډاکتر ماخان میږی شینواری

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتو غني کول

پښتو ِغني کول او پښتو اړتیاوړ کول.

پښتو غني کول او پښتو اړتیاوړ کرځول دا دوه یو د بل سره مخامخ او په ځټ اړیکې لري، دا په دې پربیوهېدنه، چې که پښتو غني شي، نو اړتیاوي پوره کوي او که پښتو اړتیاوې پوره کړي، نو پښتو به غني شوې وي.

لومړی: څه تر اوسه شوې یا نه دي شوي؟

دویم: نو څه باید وشي، چې د اړتیاو پوره کېدو ته ورسېږو؟

پیلیادونه: د پښتنو هغه زیاته برخه لا تراوسه خپلي زدکړي په پښتو نه کوي، نو دا پیداښتي ده، چې ښېرته یې په پښتو نه شي ورکولی، که استاد دی او که بل څه مامور. دوي له ښونځي څخه نیولې تر پوهنتونه هغه پوهنیز نومونه هم په پښتو نه زدکوي، نو هرومرو پرې پوهیږي هم نه. تر اوسه خو داسې ده، چې دیو څه په پښتو پوهېدلو ته ان پښتون هم نه دی اړ شوی او د خپلې ژبې سره هم داسې د اړتیا په بنسټ مینه نه شي پیداکولی یا نه پیداکوي یا نه شي لرلی او زیات یې په دې اند هم دي، چې څه پروا لري، ژبه د پوهېدلو او پوهولو اله ده او بس، چې دا پوره تېروتنه ده. خبرې راڅخه اوږدیږي. زه هڅېږم، چې هرڅه لنډ ولیکم، خو نه کیږي.

لومړي ته:

۱ . ۱- داسې به نه وایم، چې په ژبه کې هیڅ نه دي شوي، خو موږ تراوسه هغه بنسټیزې زدکړې، چې د ښونځي زده کړې دي، په پښتو نه دي کړي. دا به پښتنو ته لږ ستوغه وبرېښي، خو دا تاسو له ساده ژبې، چې د کلو پښتانه یې هم وایي، نور څه په پښتو ویلي او په څه یې پوهیږو؟

موږ په پښتنو ځایونو کې پوهیږو، چې دبېلګې په توګه غونډوسکه، پنډوسکه یا توپ څه شی دی، خو که څوک هم راته ووایي، چې عرب دې ته کورة وایي، ورته خاندو او داسې ویبنې راته لیونی برېښي، ځکه چې هغه څه چې په ښونځي کې موږ په ځمککچپوهنه کې وایو، هغه کرة ده او غونډوسکي سره سر اوکارنه لري. او یا که څوک ووایي چې کونج

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته عرب زاويه وايي، داخو هم درپورې خاندي او که پروت ولاړ ته افقی او عمودي وايي، دا خو نو لا نور هم پسې خرابېږي. په ښونځي کې مو نه دي زدکړي، چې د عربي مايع موږ بهېدونکي بولو، نو دا خو موږ لږ د مخه ناسم اوبلن کړی.

۱ . ۲ - د نوو ويونو جوړولو کې، چې تر اوسه يا تر هغې مو نه لروده، زموږ مشرانو پوهانو د وياړ وړ کارونه کړي، چې دابه ورته د راتلونکي ځوانانو هېر نه شي او وياړ به يې تل وي.

سره د دې ټولو کارونو منځ کې تېروتنې هم راځي، چې هغه هم د وياړ کارونه دي، خو هغه تېروتنو ته يې، چې موږ ګوته ونيسو او داتېروتنې په اوسني پوهنتوان باندې روښانه کوو، نه دا چې دامو دې يواځې دنده وي، دايو اړين کار هم دی، څوک چې کار کوي، نو ناسمونونه به ورسره وي او د ناسمونونو سمول دانه په ګوته کوي، چې زموږ د مخکني پوهانو کارتوان او کار بې ارزښته يا کم ارزښته شي. د دوي کارونه به تل ستر او د وياړوړ پاتې وي.

بېلګې: ګوري درملتون، ښونځی ښونکی، زده کونکی، پوهنتون، پوهنځي داڅومره ښکلي او په زړه پورې نومونې دي او هر پښتون ورته پوره خوښېږي، خو د دې ښه نومونو په ترځ کې کله، کله داسې يو نيم نوم لکه روغتون هم راځي، چې که دا رغنتون، رغنځی يا ناروغتون بللشوی وی نو هغه خپله موخه به يې ښه او سمه روښانه کړې وی.

۲ - په دې لنډ تېر وخت کې ځنو ژبپوهانو هڅې کړي، چې د کوم وی په پرې پوهېدنه يې په پښتو نه پوهېږي، هغو ته يې په پښتو غوښتلي اندول پيدا کړي، چې لږ ترلږه يې په يوه کې زه هم وم.

-- موږ څه کوو او څه مو د دې ګام لپاره کړي؟

-- پښتو سوچه کول او د دباندنيو ويونو ، چې نه پرې پوهېږو، په پښتو نومول، داپه دې پرې پوهېدنه چې موږ يې اندول نه لټوو او يو نوم ورته د پوهنيز بنست او څېړنې څخه پرته ټاکو او له دې امله ځنې ژبپوهان وايي، چې ژبه قرارداد دی، نو په څه چې پرېکړه وشي، هغه بايد ومنل شي. په دې هکله لږ تر لږه زه په دې اند نه يم او په پوهنيزه دلايلو. په دې هکله مې ليکنې شته.

ژبه پيداښت دی او پيداښت کې قرارداد نه شته، د هرې بلې ژبې د پيداښتي ويونو اندول په پښتو کې شته او هغه بايد ولټول – او وميندل شي. ډېر کم داسې نومونه او ويونه به پيدا شي، چې په پښتو اندول ونه لري

(c) ketabton.com: The Digital Library

--- یوه بله ستونځه چې موږ لرو، هغه داده، چې پښتو سوچه کونه غواړو، خو که څوک هغه پوهنیز څه په پښتو انډول ولیکي بیا وایي، چې دا لیکنه ستونځمنه ده او څوک نه پرې پوهیږي. دا چې ټولیزه کیږي، وخت غواړي، دا په دې پرېپوهېدنه ، چې د خپلې ژبې د ویونو ټولیزوال وخت غواړي، خو زه په دې اند نه یم، پښتو ویونه، چې هرڅنګه هم وي، پښتون پرې پوهېدلی شي او پرې پوهیږي.

بېلګې یې:

دموږ پښتو پوهانو غوښتل د عربي مایع لپاره پښتو نوم پیدا کړي، نو په هغې یې پرېکړه وکړه، چې دادې اوبلن وي، چې ما یې په همغه وخت کې هم مخامخوالی وکړ، خو د پرېکړې خبره وه.

دې ته به ګوته ونیسم- لکه تل- چې د داسې لړ د شیانو یا تنونو د خوي له مخې د ما لپاره انډول په پښتو کې له پداښته شته او دا بهېدونکی دی. دازه نور نه غزوم، په دې هکله مې لیکنې شته او په پوهنیزه لار دپیداښت له لارې سره سم اباد دي.

کله کله داسې کیږي، چې یو کس – په خپله خوښه، بې له دې چې په پسې راتلنه او ناسمونونو یې پوه شي- د یوه شته وي لپاره یو بل وی د دې وي د تخریب په بنه یا د تخریب سره سم پیدا کړي او هغه بیا ډېر زر زموږ د لیکوالانو او پښتوپوهانو، بې له دې، چې فکر په کې وشي یا د ژبلار له لارې ورته پام وشي، ومنل شي لکه د سلم په ځای چې سلن وایي او دا له هره اړخه، که شمېرپوهنیز او ژبپوهنیز وي ناسم او پوره ناسم دی. (په دې هکله مې لیکنه شته). دا باید ووایو، چې د موږ د لیکلوست خاوندان ناسم ویونه ډېر زر خپلوي او کاروي یې، لکه همدا د مخه سلنه او اوبلن.

دویم : نو څه باید وشي، چې د اړتیاو پوره کېدو ته ورسېږو؟

دویم ته: د هیواد او همداسې دژبې وده خو تل د حکومت دنده ده. دا چې دموږ ستونځې لا تراوسه ډېرې دي او حکومت مو د دې جوګه نه دی، چې داسې اړیین کارونه سرته ورسوي، نو باید دې ته یې اړ کړو او دا روا غوښتنې وغواړو.

نو څه باید وکړو:

۲ . ۱ – د ژبې وده د حکومت په څلوردیوالی کې.

د ژبې د ودې لپاره هڅې -لکه ګوته مو چې ورته ونیوله- هممهال باید له ښونځې پیل او پوهنتونونو ته ورسیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو څنګه:

پيل به د لومړي ټولګي څخه تر پوهنتون پورې غبرګې مخې ته بيايو. اوس موږ په هر مسلک کې په هرځای کې پوره توان لرو، چې هر څه مو په پښتو کولی شو او دا بايد په پښتو وي. دا چې بايد په پښتو وي، نو د دې پرېپوهېدن څه ده؟

موږ بايد د ښوونځي او پوهنتون کتابونه په دا تراوسه ورسره بلده پښتو نه، چې مسلکی نومونه مو پښتو نه وي. دا مسلکي نومونه بايد پښتو شي، دا په همغه انډول پښتو، داپه دې پرېپوهېدنه چې د بېلګې په توګه په شمېرپوهنه کې دا ضرب زباني په پښتو واړول شي، نو څه به ورته ووايو؟

که دا له فارسي همداسې په پښتو انډول واړوو، نو د ،، ژب – يا ژبنی ضرب يا ځل به مناسب نه وي. موږ خو اوس په نورو ژبو هم پوهېږو، هغوي کې ګورو، چې هغوي څه ورته وايي؟

د الماني انډول پښتو کې ،،يوځل يو،، دئ او دا ډېر مناسب بلل دي، ځکه ضرب زباني ،، د ژبې ځل،، ښه نه راځي.

نن زموږ پوهان په داسې حالت کې دي، چې دښوونځې هر عربي وی د نورو زده ژبو په مرسته ياخپله د عربي په مرسته، چې په عربي پوه وي يا په عربي پوه څخه وپوښتل شي، په پښتو کولی شو. له دې سره مو لوستنه ډېره ساده او زر پوهوږ کېدی شي.

ما په خپلو ليکنو کې ټوله ګټه له الماني څخه لاس ته راوړي ياخستې، چې - ګومان مې دئ - ښه انډول هم ترې لاس ته راځي.

دموږ لپاره ټولې شونتياوې اوس شته، موږ د مسلکي ادبياتو ميندلو لپاره اړيين نه يو له کوره ووځو- په ډېره بخښنه، چې دا ليکم، پوهېږم، چې شمېروني ته لاس رسی بايدولرو، خو دا کسان، چې داکار کوي يا يې کولی شي، هغوي ورته هرومرو لاس رسی لري- دا اوس کورته راته راغلي او دا هم شوني ده، چې د هرې ژبې ويونه په بله هره ژبه پيدا کولی هم شو.

زه له الماني ژبې څخه په دې وپوهېدم، چې کرة بايد غونډوسکه يا غونډاری وي، چې په وروسته کې مې بيا له الماني څخه دا هم وموندله، چې د فوټبال يا الماني فوسبال انډول په عربي کې ،، کرةالقدم،، دئ. دا هر څه اوس په نړيوال جال کې شته، په کور کې ورته لاسرسی لرو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له ټولو هغو کسانو، چې په وتلي بله ژبه پوهيږي، لږ تر لږه دا مرسته وکړي، چې د خپلې ريښې دا د لومړنيو ټولګيو مسلکي ويونه په پښتو کړي، چې يوه وړه ډکشنري ترې جوړه شي.

لنډ: دپښتو وده په دې پرېپوهېدنه چې مسلکي وييونه دې په پښتو شي، چې هرومرو اسان دي. له ښونځي تر پوهنتون او وراخوا.

يوه بېلګه به له کور راوړو: پوښتنه به دا وي، چې موږ به د انګريزي په سويچ يا الماني شالتر ښه وپوهيږو، چې په دې ژبو نه پوهيږو او که په پښتو يې، چې له دې ژبو يې انډول پيدا کړي او دا يې هرومرو شته.

که دا له الماني او انګرېزي په پښتو وژباړو، نود دې انډول ترونی دی، که داڅوک غواړي او که نه. دا دوه برېښناوړوني سره تړي او همداسې بېلوي، خو له ترنبېلوني څخه يې دا ترونی لنډ او ښه دی.

زه په دې اند يم، چې هر څه په پيداښتي توګه بله ژبه کې شته وي، په پښتو کې هم شته.

ما شمېرپوهنه په پښتو کړې او داسې څه فزيک او زموږ پښتانه وايي، چې پرې پوهېدل ستونځمن دي.

ډېر وبخښی، ما نه ده په پښتو کړې، ما يې د دباندنيو ژبو څخه انډول په پښتو پيدا کړی.
زه په دې اند يم، چې پرې پوهېدل ستونځمن نه دي، خو نابلده او دا نابلدتيا پرېښول پخپله ستونځمن کار دی.

يوه هيله او ډېره اړيينه هيله به داوي، چې وييونه به توکلي نه جوړوو، چې ګوندې دا ښه دی يا دا. ويونه بايد په پوهنيز بنسټ ودان وي او د بلې ژبې سره هم انډول او خپله موخه ښه روښانه کړي، که نه راڅخه خروبيږي.

لنډ:

۱ . ۱ – پښتانه بايد خپلې زدکړې او ورزدکړې په پښتو وکړي او په هرځای کې ورته دا امکانات بايد برابر وي. دا د امکاناتو شتون قانونې امر دی.

۱ – موږ بايد خپلو د ښونځي او پوهنتون کتابونو کې هغه ويونه چې عربي او يا د بلې ژبې وي، په پښتو انډول وليکو او دا کار کېدونکې دی. دا داسې ويونه دي، چې په هغه پېژند يې پوهيږو، خو په پرېپوهېدنه يې – چې څه ده - بيا نه پوهيږو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ ـ موږ باید خپل کتابونه همداسې مسلکي کتابونه ــ له ښونځي نیولې تر پوهنتون پورې ـ د مسلکي ویونو سره په پښتو کړو، دا په دې پرېږوهېدنه چې کتابونه په پښتو او هر مسلکي وی ته هم پښتو انډول ولټوو. داشته، پرته له ډېرو کمو.

۲ ــ هغه ویونه چې بلې ژبې ته هم نوي ننوتي وي، هغه یا همهغسې او یا د هغه څه د خوي سره سم ورته څه پیدا کړو او یا یې لږ ترلږه په لیکنه کې شننیز روښانه کړو.

۳ ــ ځنې وییونه او نومونه د تخنیکي نوښت او د ټولنې د ودې د اړتیاو په بنسټ منځ ته راغلي، هغه باید همهغسې وي، لکه ستاندارد. نه پوهېږم، چې عربي معیار هم همدا ستاندارد دی، که څنګه؟

زما تجربه: زه لوړه کوم، چې د ځان ښودل نه دي. موږ هر پوهنیز څه په پښتو او انډول پښتو لیکلی شو او په ژبه کې مو شته. ما دا کار شمېرپوهنه کې کړی او د شمېرپوهنې څلوېښت کتابونه مې له ښونځې تر د پوهنتون زدکړو پورې موخه ور سرته رسولې او همداسې په فزیک کې داسې لږ څه هم د درې کتابونو د ژباړې سره.

همداسې که دما ادبي او دژبپوهنې په هکله او دپښتو ژبلار(ګرامر) وګورئ، نو وبه وینئ، چې په خپله ژبه کې هر پوهنیز څه پوره کېږي او وبه ګورئ، چې دما لخوا دباندني ویونه ډېرکم کارول شوي.

که تاسو له ما سره په دې کار مرسته وکړئ، ناسم څه په کې سم کړو او یا دا د ما ملاتړ وکړئ.

هیله ده، چې د یوه زاړه افغان مشوره مو زړه بدې نه کړي او هغه دا ده:

د ژبې وده مو بې له یوې دباندنۍ ژبې د ښې زده کړې پرته ناشونې ده، نو:

۱ ــ د خپلې ژبې په څنګ کې مو باید د باندنۍ بله ژبه لکه انګرېزي ښه زده وي.

۲ ــ په هر مسلک کې باید مسلکي کسان ښې ژباړې وکړا شي.

۳ ــ په نورو ژبو کې له پیداښته شته ویونه زموږ ژبه کې هم شته او هغه باید راپیدا شي.

۴ ــ که دباندنی وی هرومرو باید راشي، نو هغه باید په پښتو د ښې پوهېدنې لپاره روښانه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډاکتر ماخان میړی شینواری

د افغانستان د علومو اکادمي او پوهنتونو پښتو څانګو ته په درنښت!

د افغانستان د علومو اکادمي پښتو څانګې او د افغانستان د پوهنتونونو پښتو پوهنځیو ته له دې پرانستي لیک سره په ډېر درنښت داهیله لرم او د یوه سپینګیري په توګه هیله او سوال ورته کوم، چې:

- که څه مو له لومړي پیل څخه په فکر ښه رانه غله، بیا هم دا یو ځل ولولې، تاسو خو به لږ ترلږهد داسې فکر څخه ازاد شئ.

- دا یا په دې ډول لیکنه راته په پښتو کې نوې برېښي، نو له دې امله هم د پام وړ باید وي او

– داسې فکر ونه کړي، چې دامیړی یو سرزوزی، یا لیونی او یا سپیینګری سړی دئ چې د ژبې سره د مسلک له لورې سر او کار نه لري او بیا داسې لیکنې کوي او اوتې بوتې وایي نو دا د وخت تېرول دي او بس.

- ما لږ ترلږه په دې اخرو نږدې پنځلس کلونو شاوخوا په هر اړخیزه توګه د پښتو او په ځانګړې توګه د پښتو د ژبلار سره ځان ډېر بوخت ساتلی، نو بیا مې هم هیله د، چې

– دما دا لیکنه په ژوره توګه وګورئ، لکه د یوه شاګرد لیکنې مو او ناسمونونه یې راته په ګوته کړئ او که سمه مو ومیندله، نو هم دا نور بیا ستاسو د استادانو کار دې، چې سمون یې بیا څنګه ګورئ او څه وړاندیزونه کوئ.

لیکنه بیا ستاسو مخ ته ږدم:

په پښتو ژبلار کې نوې میندنې او که....

پیل یادونه: ژبه پیدابښت دئ او څوک په پیدابښت کې ګوتې نه شي وهلی او که دا کار وشي، نو هرومرو به ناسم وي. داپه دې ترېپوهېدنه، چې ما هم دلته له ځان څخه څه نه دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پيدا کړي يا جوړ کړي، هغه د پيداښت څخه راپيدا څه مې سره شنلي يا روښانه کړي، هيله ده چې سم به مې ميندلي وي..

- هيله ده، چې ويې لولى، مرسته وکړى، د پښتو ژبلارې د ودې لپاره.

- په پوهنيزه څېړنه کې بايد مخامخوالى(تضاد) نه وي، دا په دې پرېپوهېدنه چې بايد رد نه شي.

نن د ۲۰۲۱ ز کال د مارچ ۳۱ –م په درې بجو مې خوب کډه وکړه، د همغه خپل چرت له امله ، خو دژبې په هکله مې ميندنې (دما پهاد) وکړې، چې له دې امله ورته خوښ يم.

دا ليکنه په څو برخو وېشم او په لاندې توګه يې له تاسو سره ګډوم:

لومړى: د ماپخوانى اند د ځنو اړيکووينو يا که غواړى، د ادپوزېشنونو په هکله

دويم: څنګه والي يا حالتونه

دريم: دا اوس مې ورته د دې ليکنې په هکله پام شوي نومځاينيوي، يا مرستندوي نومځاينيوي او يايې که هرڅه د بللو وړانديز کوي. دا دوه برخې لري.

څلورم: پښتو- لږ تر لږه په داتيو حالت کې – يواځې پوستپوزېشنونه (پسې ځاينيوي) لري.

پنځم: له الماني، انګرېزي څخه مو د ادپوزېشنونو په پخوانى بنه ناسم پښتو ژباړلي دي

و لومړى ته: د ما پخوانى اند، چې دا ځنې ګډوله اړيکويونه به ګوندې سنترپوزېشنونه وي:

له....څخه (سره، کره)، په .... کې، پر...باندې، تر .... پورې، و ... ته او نور. ګومان مې دا هم وو، چې ګوندې پښتو به مخ ـ پسې – سنتر ځاى نيوي ولري. په دې هکله مې ليکنې شته.

دابه په ليکنه کې روښانه شي.

دويم ته: څنګه والي يا حالتونه، چې لنډ يې بيا له تاسو سره ګډوم.

د پښتو څنګه والي، پېر يا حالت ته د مشورې لپاره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الماني ژبلار په مته یا مرسته دا ځنګه والي (پېرونه،حالتونه) د پوښتنو په مرسته په لاندې توګه روښانوو: دلته یواځې د پوښتنو له لارې.

۱ – نومیز ځنګه والی:(څوک؟، چا؟)، (څه؟)

۲ – د خاوندوالي ځنګه والی: (د چا؟، د څه؟)

۳ - داتیو ځنګه والی: ا - (له چا؟) ، (له څه؟)،ب - (وچا؟)،(وڅه؟) پ – (په چا؟)، (په څه؟)، ت - (پرچا؟)،(پرڅه؟)، ټ - (ترچا؟)، ترڅه؟) او نور.

دلته دې پام او خبرې پرې وشي، چې دا ځنګه ونوموو، یا نومول شوي(که وي) . دې نور کې -ګومان مې دئ- ستونځې نه شته.

۴ – اکوزاتیو ځنګه والی: (چا، څوک، څه)

ګورو، چې ۱ – او ۴ – یو ډول پوښتنویونه لري، ځو ۱ – د کړوني په ځنګه والي او ۴ – د پرېکړوني یا نه کړوني په ځنګه والي کې دئ.

پوښتنغونډاله جوړوو:

څوک له چا سره د چا له کور څخه د چا وکور ته لاړ او په څه کې پر څه باندې څه یې د څه پرسر کېښود؟

داسې یې ځوابوو یا روښانه کوو:

(سپین) «۱» (له تور)«۲» سره (د تور) «۳» (له کور)«۴» څخه (د ځلمی)«۵» (وکور) «۶»ته لاړ او (په کوټه)«۷» کې (پرمېز) «۸» باندې (کتاب)«۹» یې د چوکۍ (پرسر)«۱۰» باندئ کېښود.

د الماني ژبلار له مخې به «۱» نومیز، «۲»، «۳»،«۴»،«۵»، «۷»،«۶»،«۸»او«۱۰» داتیو، «۳»،«۵» واکوالي او «۹» اکوزاتیو حالتویونه یا پېرونه او که غواړۍ ځنګه والي دي.

که ټول سره مرسته وکړو او دا پورته سره همغږیز کړو، نو زما په اند به مو د پښتو ژبې یو څه ستونځې اوبی کړې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: ما چې دا پورته د حالت لپاره ځنګه والی لیکلی، باور وکړی، چې دا حالت هم راته پېچلی برېښي، چې له عربي به سم وي او که نه؟

پرته له دې په دې پېر هم نه پوهېږم، چې دا به حالت ته وایې او که ځنګه؟ که دې کې هم هر ځنګه پرېکړه وي یا وه، نو یو کار به مو سرته رسولی وي. هیله ده چې اندونه سره ګډ کړو.

اوس راځو:

و دریم ته: دا اوس مې ورته پام راګرځېدلی نومځاینیوي.

دا کوم دي؟ دا ،، را، در، ور،، دي او ،،مې، دې، یې،، ، چې د کارونو یې بېلابېل ځایونه شته.

دا په دوه برخو وېشو

الف: الف ۱ ـ موږ په پښتو ژبه کې د خاوندوالي لپاره مرستندوي یا پوره او که هرځنګه یې بولې نومځای نیوي لرو:

،،مې، دې، یې،،. د دې ،،یې،، نارینه، ښځینه او ډېر هم همداسې دي او د ،،مې، دې ،، لپاره وایو چې ،، مو،، . پوښتنه دا ده چې به د دواړو لپاره وي او که د یوه لپاره.

دا هم په دوه ډوله کارول کیږي

الف ۱ ۱ – که ووایو: کور مې(دې، یې) سپین دی، نو پوهیږو، چې دا د خاوندوالي نومځای نیوي دي او

الف ۱ ۲ – که ووایو: کتاب مې (دې، یې) واخست، نو دلته دا بیا نومیز حالت دی. دلته بیا د کړوني په ځېر رامنځ ته کیږي. هیله ده، چې په دې هکله به هم کران مینه وال مرسته وکړي، زموږ د خبرو لپاره ال۱ ۱ – غوره دی.

توپیر یې: په الف ۱ ۱ – کې د مې، دې ، یې پسې خویوی راځي یا کړنوی پسې نه راځي او په الف ۱ ۲ – پسې بیا کړنوی راځي، چې له دې څخه یې توپیر کېدی شي.

الف ۲ – همداسې د داتیو لپاره هم دا لاندې نومځاینیوي لرو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

،،را، در، ور،،، چې ډېرګوني يې هم همداسې دي.

د دې لپاره به يې الماني او انګريزي انډول راوړو او وبه ګورو، چې دا هم همهغسې موخوردي.
ب – څنګه والي يا حالتونه، که غواړئ پېر.

ب ۱ – د خاوندوالي څنګه والی يا حالت

انګرېزي نومځاينيوي د خاوندوالي لباره

His yours my

الماني............................

Sein dein mein

انډول پښتو يې د ساده يا نيم – يا خاوندوالي نومځای نيوو سره. دا اوس اوبليکوس حالت بولو.

مې دې يې

پښتو پوره يا ورسره بلد نومځای نيوي يا ځانيز نومځاينيوي

دما دتا دهغه... او نور (زه زما، ستا نه ليکم، که څه هم په کلي کې يې داسې بولو، ځکه چې ،،د،، د خاوندوالي مورفېم دئ او ټوليز دی).

يادونه ښځينه او ډېر يې په پام کې نه دي نيول شوي.

My(mein) house(Haus)

کور مې

دما کور

ب ۲ – د داتيو څنګه والی يا حالت

را - ، در- ، ور - (څخه، سره، کره، باندې، لاندې، کې، پورې، ته، ...)

(c) ketabton.com: The Digital Library

که الماني ته مو پام راوګرځوو، نو دا پورته اړیکویونه ټول د داتیو په څنګه والي کې دي، چې په پښتو کې هم سر ورسره خوري.

له ما ـ ، له تا – له هغه (هغې) –(څخه، سره، کره) او

پر ما ـ، ـتاـ، ـ هغه(باندې او پورې)، په ماـ، په تاـ ، په هغه کې، تر ماـ ،ترتا ـ ، تر هغه پورې، وتاـ ، وما – ، و هغه ته

(و....) په کندهارۍ ګړدود کې په روښانه توګه شته

کور مې، ـ دې، ـ يې،

انګرېزي نومځري د داتیو لپاره

him you me

الماي نومځري د لپاره

Ihm dir mir

پښتو نومځري د داتیو لپاره

را در ور

دا پورته، مرستندوی(؟) نومځاینیوي د یو او ډېرو لپاره هم دي او ټیک همهغه د الماني او انګرېزي په څېر د داتیو حالت ښايي او دا لاندې يې بل ډول دي.

له ما له تا له هغه او نور

د حالتونو څېړني له مخې پای لاس ته راړنه او ګومان مي دی، چې داپرېکړه ـ که راسره ومنل شوه – نوې وي .

څلورم: پښتو ژبه لړ تر لړه د داتیو حالت کې یواځې پسې ځای نیوي، پسې ایکویونه یاپوستپوزېشنونه لري.

څه پوهېږو، چې دا پوستپوزېشنونه دي؟

لکه لړ تر لړه زه په ې اند وم، چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا له.... (څخه، سره ...) او همداسې دا په... کې او پر...باندې، تر ... پورې او نور سنترپوزېشنونه دي، خو داسې نه دي؟

هغه اړیکویونه چې د را، در، ور سره راځي، برېښي چې پوستپوزېشنونه دي.

نو دا له، په، تر او نور نو بیا کوم ژبني توکي یا ژبني څه دي او همداسې خپلواکه ترېپیوهېدنه هم نه لري. دابه روښانه کړو. دا یواځې د یوه نومځري سره پرېپیوهېدنه لري یا یې په واک کې دي او بس.

که منلي مو وي، چې ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم دئ او له مې، دې، یې څخه همداسې برېښي، نو دلته هم دا ،، له، په، پر، تر... ، د داتیو حالت مورفېمونه دي او یا د ما، دتا، دهغه، ... سره یوځای داتیو حالت ورکوي.

بل لامل یې دا دئ، چې دا له او نور په را، در، ور کې دننه یا خوندي دي.

یو څو بېلګې:

له ما(-تا،-هغه....) څخه ولاړ. را (در، ور) څخه ولاړ.

تر تا پورې درورسېد. درپورې در ورسېد.

یادونه: که دا سم وي، نو ګورو، چې تر موږ تل ناسم او زیات کاروو.

پنځم: له الماني، انګرېزي څخه مو د ادپوزېشنونو په پخوانۍ بڼه ناسم پښتو ژباړلي دي یا لږ تر لږه ما، داچې دا له، په ، پر، و، تر نو په الماني او نګرېزي دا سې نه دي؟

ما تراوسه پورې داسې انګېرل:

١ – له... څخه، یا ځانله له vor; from

٢ – تر یا تر ...(پورې) bis; until

غونډالي د ،، را،در، ور،، نومځاینیوو سره او ور څخه نوې روښانه ونه.

سپین په ١٠ بجو درڅخه راِروان شو او په١٢ بجو را پورئ راورسېد

سپین په لسو بجو له تا څخه راروان شو او په ١٢ بجو ترما پورې راورسېد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا پورته ،، له تا،، د ،، در،، په ځای او ،، ترما،، د ،، را،، په ځای دی، نو دا ،،له،، پرته له،،تا،، او ،، تر،، پرته له،،ما،، څخه کومه بله ترې پو هېدنه نه لرئ، دا په دې پرېپو هېدنه چې بلواک دي، څخه او پورې اړیکویونه دي. بیا دا ،، له،، او ،، تر،، اړیکویونه نه دي، لکه تراوسه پورې مې یا ښایې چې اندل.

۳ – په... کې im, in

۴ – پر.... باندې یا پر auf, of

۵ – و....ته zu, to

۶ – له .. سره mit, with

د Vor, bis, in, auf, zu لپاره د پښتو انډول دي:

څخه، پورې، کې، باندې، ته

یوه بېلګه: سپین راڅخه در روان شو او په لنډ وخت کې درپورې در رسیږي.

شپین له ما څخه و تا ته در روان شو او په لنډوخت کې به تر تاپورې ذرورسیږي.

دلته دې اړوند دې ته هم پام راواړول، درواړول، ورواړول شي، چې دلته لکه راغی، درغی، ور غي هم شته.

داد څېړلو خوندیونه راته پېچلي، خو له ردولو یا مخامخوالي راته ازاده یا خپلواکه برېښي.

بیا لنډ: که ،،له، تر، په، پر،، ، خپلواکه پرېپوهېدنې نه لري او د د نومیز نومځاینیوو سره د نومیز حالت بدلول خوندي لري، چې دلته یې لاس ته راوړنه، د خاوندوالي او داتیو حالتونو څرګندونه ده، دا په دې ترېپوهېدنه، چې بیا: له دوي سره دا حلاتونه بدلیږي.

هیله ده، چې پر دې باندې به یو له بل سره ګرمې خبرې ولرو.

یادونه: دا لړتر لړه رد نه شو، نو بیا به دا ورسره لیکم، چې له تاسو په کې د ردولو څه نه وو یا منل شوی.

ستونځې په کې شته، خو د ستونځوبیو لپاره هم په پیداښت کې پیداښت لارې ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تاسو د سړي سينې څخه ډېره مننه.

يادونه: په يوه ليکنه کې به بيا په رکتيو، اوبليک او نورو ځرنګوالو يا حالتونو هم سره وغږېږو.

په پښتو ژبې کې اينکليتی نومځاينيوي هم شته، چې دا به هم د پورته نومځاينيو ، چې ما د څنګه والي نومځاينيوي بللي پوره خبرې وکړو.

بېلګې يې، ځم، ځو ... خورم او نور، چې يواځې د کړنوي پسې تړلي ياورسره وېلې شوي ډول راځي او پوره يوويېزه غونډاله راکوي. دا په فارسي، پروتګالي او نور ژبو کې هم شته، چې زه به يې دهغو سره سر او کار ونه لرم.

د ما برېښنا پته:

Smakhan1946@gmail.com

.

ډاکتر ماخان مېرى شينوارى

ګرانو ژبپوهانو! راځئ په ګډه يې وڅېړو.

دلته هغه بنسټيزې ليکنبرخې ډېر لنډ:

لومړی: را(در، ور) څخه(-سره،-کره، - کې، - باندې، -پورې، - ته او... نور مې فکر ته نه راځي)

= دويم: له ما سره(-څخه، - کره)، په ميز کې، پرميز باندې، ترتا پورې، وهغه ته. نورو ته يې فکر کولی شو.

د لومړي او دويم له پرتلې څخه لرو: را(در، ور) = له ما (له تا، له هغه). په ميز = ور، پر تا = در، ترهغه=ور، وتا = ور.

له پورته څخه لاس ته راځي: له، په، پر، و، تر، کومې خپلواکې پرېپوهېدنې نه لري او يواځې د نوميزو نومځاينيوو سره ګډ يا د هغو دمختړو په څېر حالت ياحالتونه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه: دا د الماني سره په پرتله داتيو حالت دئ. ایاپه پښتو کې هم داتيو حالت دئ او که دا هر یو یې ځانله یاځنګه؟؟

نو اوس داپه دې پرېپوهېدنه چې: دلته دا اړیکویونه دي: سره،څخه،کې،باندې، ته، پورې، نور مې فکر ته نه راځي.

دا اړیکویونه په دې برېپوهېدنه دي چې پوستپوزېشنونه یا پسېځاینیوي دي.

او له انګریزي سره په برتله:

ناسم دي چې: له...څخه (سر،کره)، په... کې، و...ته، تر...پورې او نور سرکومپوزېشنونه دي او هغه د انګرېزي from, with, until = څخه، سره ، پورې او نه له...څخه، له... سره، تر... پورې. یا له، تر. دا نور تاسو ولیکئ، چې ناسم یې ونه لیکم.

دا د لومړي ځل لپاره داسې لیکنه مې لږ تېروخت غزېدلې څېړلې ده، دا چې سره باوري شو، نو ستاسو لیکنو ته سترګې په لار یم، فکر په کې وکړئ.

کړندولونه او بدلونونه یې او همداسې ور سره د نومځاینیوو بدلونونه.

دا په دې پرېپوهېدنه، چې کړنویونه ټولګیز دي او باید ټولګیز شي.

دالاندې ټول هغه څه دي، چې که څېړلشوي وي، څو ډېر ښه او که نه، نو دایې بنسټیزه لیکنه او پیل دی، چې نوره باید روښانه شي او روښانونه یې یې په ګرانو مینه والو لوستونکو او د ریښې خاوندانو باندې وي.

د پښتو په کړنو کې نه دا چې د کړنویونو ښه بدلیږ، په پښتو کې د کړنویونو په بېلا بېلو وختونو کې نومځای نیوي هم بدلیږي او دا څنګه، په کوم ډول کړنویونو کې او څنګه؟

دا پوښتنې هم باید وڅېړل شي. داسې پیل کوو:

و لاندې ته یادونه: له دې فکر سره مخ شوم او ومې غوښتل له لټاسو سره یې ګډ کړم، چې یو له بل سره مو مرسته کړې وي. کېدی شي دا کار تاسو لا د مخه کړی وي. که مهالونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

او نومونه يې را څخه سم ونه ليكل شو بخښنه دې وي او تاسو يې سم كړئ، چې همدا له اوسه مو د مرستې مننه.

زه به دا ويونه داسې وبولم: دا هم د الماني په مرسته، خو د پښتو ژبلار لپاره.

۱ – ناځواكمن كړنوييونه: هغه ويونه، چې خپل بنسټ ساتي او د وختونو سره بنه بدلوي، ناځواكمن كړنوييونه بلل كيږي.

۲ – ځواكمن كړنوييونه: هغه ويوونه چې پوره بنه نه ساتي او په يوه لار بنه بدلوي، خو ټوله بنه د ناځواكمن ويونو په څېر نه ساتي، خواكمن كړنوييونه بلل كيږي.

۳ – بې لار كړنوييونه: هغه ويونه، چې سوچ بوچ لار نه لري، بېلارې كړنوييونه بلل كيږي.

دا ټول وييونه دې ګران لوستونكي په ټولګيو د وېشلو وروسته سره ټولګيز وليكي.

بېلګې:

بېلګه و ۱ – ته: درېدل:

اوسمهال: درېږم، درېږې، درېږي او نور

روان اوس مهال: درېدلی يم، درېدلی وې، درېدلی وو او نور

تېر مهال: درېدلی وم او نور

راتلونكی: وبه درېږم، وبه درېږې، وبه درېږي او نور

درېدم، درېدې، درېده او نور

بېلګه و ۲ ته: خوړل

اوسمهال: خورم، خورې، خوري.

روان مهال: خوړل مې. خوړل دې، خوړل يې، خوړل مو

اوس تېر مهال: ومې (ودې، ومو، ويې) خوړ، خواړه يا خوړل

(c) ketabton.com: The Digital Library

تېر مهال: خوړلي مې(دې، مو، يې) وو.

راتلونکی: وبه يې خورم(خورو، خورې، خورې، خوري).

پوښتنې ته په ځواب کې ؟: خوړلې مې (مو، دې، يې) دي(وو).

بېلګه و ۳ ته: تلل:

اوس مهال:ځم، ځې، ځو، او نور

اوس مهال: لاړم، لاړو، لاړې، لاړې، لاړه، لاړل، لاړه، لاړې(لاړلې)

روان مهال يا څنګه مهال؟؟؟: اوس تېر مهال:تللم، تللو او همداسې نور.

تېر مهال: تللی وم (وو، وې ... او نور)

راتلونکی مهال: لاړ به شم. او نور

-؟ تللی به وی.

دا پورته ګوره درې ډوله کړنويونه راغلي. دابايد ښه روښانه شي، چې داويونه څه بلل کيږي او دا ژبلاريز بدلونونه يې هم بايد پوره وڅېړل شي. هغه بنسټ يې دا پورته دی.

په پورنه نومځاينيوو کې موږ ځانيز نومځاينيوي نه دي کارولې يا نه کاريږي او که څنګه؟. د دې ډول نومځاينييو لپاره دڅېړنې او بللو بل ځای شته. هغه ورته وګورې.

يادونه: دما د پښتو ژبلار د ښوونځې لپاره ليکنه کې کېدی شي دا نور ډولونه راغلي وي،او که نه، نو ورزيات به يې کړم او تاسو يې هم پوره کولی شی.

يوه بله ستونځه:

په پښتو ژبلار کې له يوې بلې ستونځې سره هم مخامخ شوم او هغه دا چې. ځنې خويويونه داسې انګېرل کيږي، چې ګوندې کړنوييونه دي، چې له تاسو سره يې ګډوم:

موږ خويويونه لرو او پوښتو، چې د دې خويويونو سره يو څه څنګه ابادوو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

خويويونه: سپين، رنګه، ښکلى، جګ، خراب، جوړ، ټيټ.

يوه څه ته خوي ورکړه څنګه کيږي؟

که يو څه غواړې ښکلى کړې، نو دا ښکلي کول دي. خويويى + کول

که يو څه غواړې خراب کړې، نو دا خرابول دي. خويوي + -ول

خراب، خرابول او که خراب کول؟ نابلد خو په ژبلار برابر.، سپين، سپينول، که سپينکول، رنګ کول او که رنګول. ښاپسته او ښاپستول او که ښاپسته کوم، خو ښکلي ښکلي کول، چې ښکلويل ورسرهسم نه راخي او کهښه نه برېښي؟ نور دې ګران مينوال سره جوړ کړې.

يو نوم او يا شي ته يو خوي ورکول:

په ځنو خويويونو پسې ول زياتيږي. داپه دې پربېوهېدنه چې خوي وى + ول

او په ځنو پسې يېا کول ورزياتې، دا په دې پربېوهېدنه چې: خوي وى + کول

دا ځانګړنې دي او که بايد يوې لار ته سره راوړل شي او ايا دې کې هم يوه لار شته او که توکلي همداسې دي.

رنګ کول

رنګول او رنګ کول.

ښکته کول، پورته کول

ټيټول جګول

دا هم فکر ته راځي، چې ګوندې دا به همغه لار وي، چې په ځنو ځايونو کې دا د کول ،، ک ،، نه ليکل کيږي، خو زه پرېکړه پرې نه شم کولى او مشوره مو غواړم.

له بلې خوا په پورته کې يو توپير په دې کې شته، چې دا لومړى خويوى په ،،ه،، پايکيږي او دا بل بيا په ببغږيزه توري پاى مومي. دا دې نو ګران ژبمينه وال سره و څېړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډاکتر ماخان میرزی شینواری

دما په لیکنو توند تنقید

دماپه لیکنو د یوه – گومان مې دی ـ ځوان هیوادوال شکایتي، تنقیدي، په ناسمو او په ستونځمن ډول پرېپوهېدنو غونډالو کې کړې وه، چې د منلي او درانه د دعوت د ملي پاڼې خپرونکي او خاوند بزگر صیب څخه مې دا لیکنه د لاسه کړه.

له تاسو سره یې اوس گډوم:

،، سلامونه او نیکې هیلې شینواری صاحب

د روغتیا او سلامتیا په هیله

یو ورور ستاسو د لیکنو یا یوې لیکنې په اړه یو څه راته لیکلی چې تاسو ته یې درلیږم

درنښت

بزگر،،

،، گران بزگر صاحب سلامونه او نیکې هیلې ، هیله ده څه ټولې درنې کورنۍ سره دې راته جوړ اوسې .
قدرمنه زه په صفت د یو پښتون یو وړاندیز درته لرم هغه داسې ایا ستاسو تر اوسه د ښاغلی ډاکټر ماخان میرزی شینواری لیکنې تر پایه مو لوستلې دئ ؟
دغه لاندې مطلب یو ځلې یې ولولې او په څنگ کې د دې املاء او انشاء هم وگوري .
یو ځوک څه خپله پښتو په درست شکل لیکلی نه شئ نو هغی ته ښه نه بریښي څه انتقاد هم وکړئ .
تر اوسه د دې بیچاره د یاگانو لیکل نه ده زده او بې ځایه انتقادونه کوي .
دی تر اوسه د اوبلن او بهیدونکی توپیر نه شی کولئ . نو بهتر دا ده څه لمړی خپله املاء او انشاء درسته کړي او بیا دې انتقاد وکړي .
دغه لیکنه یو ځلې په غور سره ولولې او بیا تاسو په خپله قضاوت وکړي او نورې غلطی یې تاسو ونیسي .
ځکه زمونږه پښتانه ځوانان هم په غلطه لار ځي او بیا همداسې پښتو زده کوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

هیله د ستا څخه دا ده کلڅه د یو چا لیکنه د ستاسو ویب سایټ لخوا خپر وي حداقل یو ځل خو د ستاسو مسول شخص هم ولولي څه سی یې لیکلی دئ .
نور گران وخت مو نه نیسم ، ښه روغتیا او خوښی درته غواړم .

پښتو ته ناسم راننباسل شوي ویونه

ډاکتر ماخان میړی شینواری

لنډ: پښتوته ناسم راننباسلشوي ویونه،، پای

له دې د مخه د یادونو په توگه:

څنگه د یوه چا په پوهنیزه لیکنه کوتنیونیزه لیکنه ولیکو؟

پوهېږم، چې لیکنې مې ځانگړې دي او په مخامخ به یې هم اندونه شته وي، چې د هر کس دا حق دی، خو خنې کسان بیا داسې گوتنیونې لري، چې هغه باید نه وي، بې له کوم پوهنیز دلیل.

که څوک د چا په یوه پوهنیزه لیکنه د سمون لپاره تنقیدي څه لیکي، نو:

۱ – د منتقد تنقیدي لیکنې نیت باید د سمون او ښه کېدو لپاره او له امله وي او له کینې لرې.

۲ – منتقد د لیکونکي لیکنه کې د لوستلو له مخې باید هغه ناسم څه په گوته کړي او بیاي ورته د سمون وړاندیز وکړي.

۳ – دا تنقید نه دی او ښه نیت هم نه دی، چې څوک ټوله لیکنه باندي- بې له دې چې ناسمونونه یې په گوته کړي وي- لیکي یا پرېکړه کوي، چې دا لیکنه گوندې د خورولو نه ده، گوندې نه دې لیکل او خورېږي. دا حق دې څوک ځان ته نه ورکوي، چې د یو چا څخه هغه پیداښت ورکړي حق اخلي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴ – ځنې کسان لیکي، چې ګوندې نه پرېږو هیرې یا پرې ونه پوهېدم. د دې مسؤلیت هم د لیکونکي په غاړه نه دی او که یوه داسې غونډاله یاوی وي، چې څوک پرې پوه نه شي، نو د هغې په هکله یې پوښتنه مسلم حق دی.

دې پورته ته پای یادونه:

خوښېږم، چې څوک راسره دما په لیکنو کې د سمون او نورې ښې لیکنې لپاره تنقیدونه کوي.

داسې چې، لومړی هغه ناسمونونه په ګوته کوي او بیا پرېکړه پرې کوي.

اوس راځم د ګران، ګومان مې دی ځوان منتقد توندې تنقیدي لیکنې ته.

دما د خوي له مخې، چې د ګوتنیوونو په لیکنو څه لیکم، نو ټوټه کوم یې، د ساتلې موخې سره، نو داسې پیلوم او د دې ګران لیکونکي د لیکنې سمون باندې پیل کوم:

دا چې دا منتقد ځوان راته برېښي او د لیکنو سره هم داسې لږ نابلده، نو هیله ده چې را څخه زړه بدی نه شي، دا د یوه زاړه سړي د پېرزوینې له امله ده او نه دزړه بدی له امله.

زه به په یو بل پسې د دې درانه لیکونکي لیکنې سمې کړم او په څنګ کې به یې بیا هغه لیکنه وشنم.

ګران لیکنوکی لیکي:

لومړی: ،،ګران بزګر صاحب سلامونه او نیکي هیلې ، هیله ده څه ټولې درنې کورنی سره دې راته جوړ اوسې .،،

سمون: دا دوه پوره غونډالې باید پوره لیکلې وي، چې د بېلېدنخښې(کوما) ، له لارې بېل نه شي.

د دویمې برخې سمون: هیله ده، چې له ټولې درنې کورنی سره به راته جوړ اوسې. یا

له ټولې درنې کورنی سره دې راته جوړ اوسې.

ګران لیکونی لیکي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم: ،،قدرمنه زه په صفت د يو پښتون يو وړانديز درته لرم هغه داسې ايا ستاسو تر اوسه د ښاغلی ډاکټر ماخان ميږی شينواری ليکنې تر پايه مو لوستلې دئ ؟ ،،

سمون: دا چې ليکي، دا وړانديز نه دی، دا يوه پوښتنه ده.

د غونډلي سمون: قدرمنه! زه درڅخه د يو پښتون په صفت يوه پوښته لرم او هغه داده چې: ايا تاسو د ښاغلي.... ليکنې تر پايه پورې لوستلي دي؟ دا ببګانې يې پخپله هم ناسمې ليکلې دي.

ګران ليکونکي ته يوه بله يادونه: د يوې ليکنې د سمون او ناسمون جوګه خپله ليکونکی دی او نه خورونکی. دا دې د راتلونکې لپاره له ياد څخه نه باسي.

ګران ليکونکی ليکي:
دريم: ،، دغه لاندې مطلب يو ځلې يې ولولي او په ځنګ کې د دې املاء او انشاء هم وګوري .

سمون: دغه لاندې مطلب يوځل ولولی او په څنګ کې يې املا او انشا هم وګوری. دا ګوډي الفونه هم يو زياتی دی. په دې يوه ليکنه لرم، که بيايي ولولي، دا ستونځې به دې هم اوبی شي.
څلورم: ،، يو څوک څه خپله پښتو په درست شکل ليکلی نه شئ نو هغی ته ښه نه بريښي څه انتقاد هم وکړئ .
تر اوسه د دې بيچاره د ياګانو ليکل نه ده زده او بې ځايه انتقادونه کوي .
دی تر اوسه د اوبلن او بهيدونکی توپير نه شی کولئ . نو بهتر دا ده څه لمړی خپله املاء او انشاء درسته کړي او بيا دې انتقاد وکړي.،،

څلورم ته پوښتنې: دلته به يې د غونډالو سمون څخه تېر شم، چې پورهناسمې دي او هغه ګوتنيونو ته به يې تم شم.

د ليکنې کومځای ناسم دی او کوم تنقيد مې ناسم دی؟ داسې پرېکړه د چا په ليکنه مه کوه چې سم او ناسم يې ورته نه شې په ګوته کولی. يو بل ته د درنښت له امله هم. تاسو خو ټولو يېګانو باندې ګوډی الف سور کړی. کومه غونډاله يا ،، ی ،، د ما په ليکنو کې ناسمه ده او ولې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

باور وکړه، چې داځلور ییګانې مې د څلورم ټولګي په شاو خوا کې زده وې او اوس هم، ډا په دې پرېپوهېدنه چې له شپېته کاله د مخه. او دا د بهېدونکي او اوبلن نو څنګه توپیر نه شم کولی؟ دلیل خو یې راوړه. پرېکړه او تنقید باید په یو څه د پوهېدنې له امله وي، چې ماته یې سم راوښودلی شې. چې یوې لیکنې ته د سم او ناسم له مخې کوم دلیل نهشې وړاندې کولی، نو څه مه پرې لیکه، دا لیکنه بیا له فکر یامغذ څخه نه راوځي.

په اوبلن او بهېدونکي خو د مسلک له مخې هم پوهېږم او په ځای کې مې واورې هم وریږي. تهیې نو ناسمه کارونه ولې نه په ګوته کوې؟ ایا د فزیک له مخې د تودوخښ په بنسټ تنونه پېژني، چې په څو ډوله او کوم دي؟ (بیا هم بخښنه، چې راڅخه زړه بدی نه شې)

مشوره به دې ومنم، خو د لیکنې کوم ځای ناسم دی، چې سم یې کړم او که موخه دې دا وي، چې ولې دا لیکنې کوم، نو دا لوی څښتن راکړی حق راڅخه مه اخله.

ګران منتقد لیکي:

۵ - ،، دغه لیکنه یو ځلې په غور سره ولولې او بیا تاسو په خپله قضاوت وکړي او نورې غلطی یې تاسو ونیسې .،،

کومه لیکنه؟ تا خو هېڅ ناسمون ته هم ګوته نه ده نیولې. ته چې د چا لیکنې باندې د ناسم تور لګوې او بیا ورته دا ناسم نه په ګوته کوې، دا خو نو اخلاقي هم سم کار نه دی. بل ته مشوره ورکوي، چې ناسمونونه یې ونیسې، داکار پخپله ولې نه کوې؟

ګران منتقد بیا لیکي:

۶ - ،،ځکه زمونږه پښتانه ځوانان هم په غلطه لار ځي او بیا همداسې پښتو زده کوي.،،
۶ – ته: د دې ناسمې لار مخه یې ته هم نیولی شې، چې بدې راووهې، څېړنې وکړې، دما لیکنې بیا، بیا وګورې، په سمون او ناسمون یې ځان ښه وپوهوې او بیا یې ماته دا ناسمونونه په ګوته کړې، زه خو بیا لیونی نه یم یا زوروړ، چې سمونونه دما د ناسمونونو په ځای نه شم زغملی او نه به یې سموم او که نه، نو بیا ته هم کولی شې، چې د سمون لپاره هم لیکنې پرې خورې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

منتقد لیکي
۷ ـ ،، هیله د ستا څخه دا ده کلځه د یو چا لیکنه د ستاسو ویب سایټ لخوا خپر وي حداقل یو ځل خو د ستاسو مسول شخص هم ولولي څه سی یې لیکلی دئ.،،

۷ – ته: سمون: له تاسو څخه هیله ده، چې د یوه چا لیکنه دتاسو له خپروني(ویب سایټ) څخه خوروی، لږ تر لږه یې تاسو د یو مسؤل شحص په څېر ولولی، چې څه یې لیکلي دي؟

پورته مې لیکلي، چې د یوې لیکنې مسؤلیت د لیکونکي په غاړه دی او یوه بل مسلکي کس ته هم ، چې په سلهاوو یا زرهاوو لیکنې یې خورې کړي مشوره، چې لاس او پښې نه لري، مه ورکوه او خپله پسې پیڅې رابډ وهی. دا چې په لیکنه دې لږ تر لږه دوه کسان ستړي کوې، ښه به وي، چې ځان پرې ستړی کړې، چې دوه ګټې به وکړې: ځان پوهونه او ځان ډاډه کونه او نه د بل ستړیکونه.

په پای کې د منلي بزګر صیب څخه هیله لرم، چې له ما او دما له لیکنو څخه او له امله د نورو داسې کوتنیونو له خوا هم ستړی نه شي او له دې ځوان څخه هیله ده، چې راڅخه زړه بدی نه شي. دما هېڅ وخت دا نیت او غوښتنه نه ده، چې څوک دې راڅخه زړه بدی شي.

د پښتو څنګه والي، پېر یا حالت ته د مشورې لپاره.

د الماني ژبلار په مټه یا مرسته دا څنګه والي (پېرونه،حالتونه) د پوښتنو په مرسته په لاندې توګه روښانوو:

۱ – نومیز څنګه والی:(څوک، چا)، (څه)

۲ – د خاوندوالي څنګه والی: (د چا، د څه)

۲ ـ داتیو څنګه والی: ۱ = (له چا) ، (له څه)،۲ ـ (وچا)،(وڅه) ۳ – (په څه)، ۴ ـ (پرڅه).

دلته دې پام او خبرې پرې وشي، چې دا څنګه ونوو، یا نومول شوي(که وي) . دې نور کې ـګومان مې دی- ستونځې نه شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴ – اکوزاتیو ځنګه والی: (چا، څوک، څه)

ګورو، چې ۱ – او ۴ – یو ډول د ځو ۱ – د کړوني په ځنګه والي او ۴ – د پرېکړوني یا نه کړوني په ځن؛ه والي کې دی.

پوښتنغونډاله جوړوو:

څوک له چا سره د چا له کور څخه د چا وکور ته لاړ او په څه کې پر څه باندې څه یې د څه پرسر کېښود؟

(سپین) «۱» (له تور)«۲» سره (د تور) «۳» (له کور)«۴» څخه (د ځلمي)«۵» (وکور) «۶»ته لاړ او (په کوټه)«۷» کې (پرمېز) «۸» باندې (کتاب)«۹» یې د چوکی (پرسر)«۱۰» باندئ کېښود.

د الماني ژبلار له مخې به «۱» نومیز، «۲»، «۳»،«۴»،«۵»، «۷»،«۶»،«۸»او«۱۰» داتیو، «۳»،«۵» واکوالي او «۹» اکوزاتیو حالتویونه یا پیرونه او که غواړی حالتنه دي.

که ټول سره مرسته وکړو او دا پورته سره همغږیز کړو، نو زما په اند به مو د پښتو ژبې یو څه ستونځې اوبی کړې وي.

یادونه: ما چې دا پورته د حالت لپاره ځنګه والی لیکلی، باور وکړی، چې دا حالت هم راه پیچلی بریښي، چې لهعربي بهسم وي او که نه او پرته له دې په دې پېر هم نه پوهېږم، چې دا به حالت ته وایې او که ځنګه. که دې کې هم هر ځنګه پرېکړه وي یا وه، نو یو کار به مو سرته رسولی وي.

زما برېښنا پته:

Smakhan1946@gmail.com

پای یادونه: هره لیکنه د سمون، ورزیاتوني او ښه کوني اړتیا لري. ګران ژبمینه وال دې هم دې ته فکر وکړي. ولولی، ناسمونونه ترې راوکاږی، ویې غزوي. که تاسو هم لیکنې کړې وي او دا هم په هغې لور یوه لیکنه وي، نو دا هم هماسي وي. په یوه موضوع په لسګونه کسان لیکنې کوي، دا د ژبې پوره کېدنه ده او نه زیان.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ولس ژبه، که -په پوهنه کې ورځنۍ شوې- پردۍ ژبه؟

موږ په ولس کې- داسې به وواېو چې – له پیدابښته غونډاری او غونډوسکه لرو. داروښانه کوو، چې داڅه شی دي، لکه د نړۍ د نورو ژبوپه لکسیکونو کې چې روښانه شوي دي.

غونډاری:

یادونه: شمېرپوهنیز فرمولونه نه راوړو.

په څمککچپوهنه کې غونډاری د غونډارې هوارې او غونډارې تن یا بدن لپاره کارول شوی نوم دی.

-غونډاری یوه هواره لري. گوډونه او کونجن نه لري او ناپای ډېر اړخونه اړخونه لري(د گردیو کرښې).

- هغه خپل منځ ټکي ته سیومتریک ده همداسې محورسیومتریک، که محور له منځټکي تېر وي.

- د غونډاري لویه گردۍ هغه هواره ده، چې د غونډاري له منځټکي تېرېږي. د هغې گردۍ نیمی د غونډاري نیمی ده او لویه گردی غونډاری هم نیموي، نو غونډاري نیمی یې بولو.

- غونډاری د یوه تن په څېر سوچبوچ د غونډوسکې بڼه لري.

- کوچنۍ گردۍ ټولې د غونډالې منځ کې هغه کردۍ دي، چې په غونډاري کې د لويې گردۍ کوچنۍ دی.

- د غونډاري ټوټې یا غونډاري غوځې شوې ټوټې هغه تنونه دي، چې د وېشنې له لارې د لوي او کوچنۍ گردي د ټوټونې منځ کې پرتې دي.

- که د غونډارې ټوټه نیمه غونډاری وي، نو سری د نیمغونډاري غرېږي.

- د غونډاري ډکی د هغې د هوا یا فضا منځپانگه پېژندل شوې، هغه چې د غونډاري د پاسهوارې لخوا رابنده ده.

بل غونډارې ته ورته بدن یا تن

(c) ketabton.com: The Digital Library

غونډوسکه.

غونډوسکه له څرمني یا له مصنوعي (نه پیداښتي) موادو څخه یو ګرد، په ورسره بلده ډول غونډارېډوله، ایلاستیکي لوب اله یا سپورت اله ده، چې موږ به له رینجاړو جوړوله. د غونډوسکو په څنګ کې د کلکو موادو جوړ لوبغونداري هم شته، لکه لرګی یاوسپنه او نور.

د پېژند له مخې غونډاری او غونډوسکه ورته څمکګچیز تنونه دي، چې د لوبو بېلا بېل الات هم لري.

په ورسره بلده یا نورماله توګه غونډوسکې له هواډکو پوښونو ډکې وي، چې د پمپولو له لارې د یوه ټاکلي زور لاندې ډکیږي. ځانګړې یې د بېلګې په توګه د هاکي او د ګلف غونډوسکې دي.

دموږ موخه:

دموږ د ټولو پوهنېزو څانګو ټول مسلکي یا ریښه اړوند ویونه زیات یې عربي او ځني یې فارسي دي. په دې خبرې نه کړو، چې ولې. د ټولو هغو ویيونو، چې هغه په دغو پردیو ژبو کې پیداښتي شتون ولري، هغه هرو مرو په پښتو کې هم شته دی.

که موږ – لکه په نورو ژبو کې چې شوی- خپل یو نوم یا یو څه څېړو، نو دا سې مخ ته ځو یا باید لاړ شو، لکه دا د نورو ژبو ویونکي.

موږ به یې دلته یواځې دوه بېلګې راوړو.

اوس مو موخه دا ده، چې دا نو ولې کرة وبولو او همداسې په څمکګچپوهنه کې دکري لپاره، چې بېرته همدا غونډوسکه ده یا غونډاری، غِونډوسکه یا غونډاری ونه لیکو. نور پوهنیز ویونه هم همداسې. موږ او تاسوخو به هم یو ځت کې په لکسپکونونو کې دا خپل ویيونه او نومونه داسې په شننیزه توګه روښانه کوو، چې یو شی څه شی دی.

د غونډاري بېلګې: د نسوارو غونډاری، باغکې، دلوبو غونډاري هم شته، چې غورځولکیږي او یوې ټکلې موخې ته د نږدېکېدو سره یې کټونکی څرګندیږي یارروښانه کیو او که غواړئ معلومیږي. همداسې مردکی، چې موږ به غوزان په کټل او یا چورلټی چې له لرګي به جوړه وه.

د غونډوسکې بېلګې: د موږ د هیواد په پېلابېلو ځایونو کې د لویو لپاره کارولکیږي. په لرګي وهلکیږي، په دیوال یې ولي او نور. موږ به دا له رینجاړو جوړولې، یاښه یې په کور کې به راته میندو او نورو خپلوانو داسې ګردې ګنډلې. نورې بېلګې: د پښو غونډوسکه. د والیبال غونډوسکه او همداسې د هاکي او نورې د لوبو غونډوسکې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ایا موږ هم دا د هاکي او جلف کرې وبولو؟

داپورته تنونه مو چې یاد کړل، دا ټول باید بیاکرة وبلل شي، چې د ولس لپاره دپوهېدنې لپاره به پوره ستونځمن او دلیک کسانو لپاره به پوره نابلد یا ترې تېرېدونکي وي، چې ګوندې داد ژبې غنا ده، خو دا د ژبې په خپلو ویونو ناتوانول دي، چې په پای کې باید له منځه لاړ شي.

خبره په ښه او بد کې نه ده، خبره په اړیینوالي کې ده.

دا به ښه برېښي، که ووایو، چې د غوزانو ګټلو کرة؟

د پښو لوبو کرة، چې عربي یې کرةالقدم دی.

یوه غونډوسکه چې د ،، باسکتبال،، لوبه پرې کیږي، د باسکتبال کرة وبولو یا کرة؟

او همداسې د غوزانګټلو مردکي په ځای د غوزانګټلو کرة ووایو یا ولیکو او یا د نسوارو کرة یا دانورې د لوبو کرې او که څنګه؟

اخرۍ پوښتنه: ولس دې له دې پیداښت ورکړشوو نومونو څخه تېر شي او که دا د لیکلوست خاوندان دې، چې تراوسه – په خواشینۍ باید ووایم – لا دومره ډېر هم نه دي او دا کار هم ورته ساده دی، تېر شي؟

زه په دې اند یم، چې دا راته هرڅه ساده کوي، خو پوهېږم، چې له زده کړو څه څخه تېرېدل هم پوره ستنونځمن دي.

که چېرې دا کار - چې باید له ښونځیو پیل شي- کېده نو هرو مرو به پنځه کاله وخت ونیسي، چې په هغو کې دواړه نومونه وکارول شي او بیا نو پښتو نومونه پاتې شي.

ستاسو د سترېکېدو بخښنه به راته کړۍ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژبه نه سوچه کیږي، د ښې پرېپوهېدنې له امله

څه په کې وایی؟

دا خو داسې چرتونه دي، چې را ولاړېږي.

ځوک چې په خپله ژبه کې د یوې بلې ژبې وي په انډول نه پوهیږي، پوښتي، چې د دې وي لاندې څه پوهیږی؟ یا له دې وي ځخه څه پوهیږو؟ او یا هم د دې وي ترېپوهېدنه به څه وي

او ځوا ب به یې وي، چې:

د دې وي پرېپوهېدنه ..... ده.

یا له دې وي ترېپوهېدنه .... ده.

یا د دې وي لاندې ... پوهیږو.

ګومان مې دی، نه! همداسې دی، چې له دې سره به مو د معنی یامانا ستونځې اوبی کړې وي، چې په څه رنګ لیکلو کې یې تل زموږ د لیکوالانو او هغه په عربي پوه کسانو منځ کې دا د څه رنګ لیکلو ستوځوبیو لار مېندلې وي.

دا هم ګوره له ما پیدا شوی وی نه دی، دا هرو مرو له پیداښته راسره دی، خو موږ یې په ځای معنا یا معني کاروو.

که څوک معنا کاروي هم خوښه یې، خو دا ترې – یا پرېپوهېدنه مو د معنی لپاره انډول دي او کومان مې دی، چې ښه او هغه خپله موخه هم روښانه کوي.

چې غوټې پسې وهې، نو دا هم میندلی شي.

.

.

.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکتر ماخان میرزي شینواري کتابونو ته کتنه

د ډاکتر ماخان شینواري پوهنیز کارونه، ځانګړي دي، دا په دې مانا چې د نورو پښتو لیکنو سره د پښتو ژبې له مخې پوره توپیر لري او سوچې بوچې نوې دي. په لاندې ډول:

۱ – ډاکتر شینواري نږدې څلوېښت کتابونه د شمېرپوهنې رېښه کې په پښتو کړې، دا په دې مانا، چې د عربي ویونو په ځای یا یې نوره هم ښه د مسلکي نومونو انډول پښتو ویونه لیکلي.(دا انډول نومونه په پښتو کې شته، جوړ شوي نه دي)

۲ – په دري کتابونو کې یې فزیک هم په پښتو لیکلی، دا په دې مانا، چې پوهنیز او مسلکي ویونه په پښتو دي، چې دا هم د پښتو ژبې له پاره لومړی ځل دی.

۳ – دوه کتابونه د ژبې په هکله، چې هلته هم د نورو لیکوالانو د لیکنو د سمون سره سر او کار لری ، چې نومونړی په کې تراوسه ځانله دی، لکه په دې نورو لیکنو کې هم. ملامتي به د نومړي وي، خو وایي، چې کړنې یې د ژبلار سره سمې او سم اندیزې دي.

که ژبسمون، چې بیا هم ډېر غزېدلی او چاپ ته چمتو دی، هغه ویونه د څېړنې لاندې نیولي، چې ناسم ژبې ته را ننباسل شوي.

۴-دوه کتابونه ۴ ۱ – پښتو ژبلار د ښوونځي لپاره به په لنډ وخت کې خوره او

۴ ۲ – د ژبې په چوپړ کې به هم لنډو ورځو کې ستاسو لوستلو ته وړاندې شي.

زما زیاتې لیکنې له پخوا په ټول افغان او اوس همداسې هغه زیات یې د تاند په خپرونه او د دعوت خپرونه کې خواره شوي او نور هم دا کار پسې روان دي.

او کتابونه په کتابتون.کوم کې خوریږي، چې هلته یې بیا د کتاب په بڼه لوستلی شی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکتر ماخام میرزي شینواري لیکنې او ژباړې

د ډاکتر ماخان شینواري چاپ او ناچاپ لیکنې، چې هغه زیاته برخه یې له ketabton.com څخه خواره شوې:

:(Vienna (Austria 1988

لومړی:

topological Kaiser , M. Shinwari : Aproximation compact .H.K
Page 117 – 122 ; general algebra 6 algebra : contributions to

:(Vienna (Austria 1987

دویم:

لومړی-und Aproximation durch Polynime in Universalen Interpolation
Diss . Uni. Wien . Algebren

دویم-*and Aproximation by Polynome in universal Interpolation*
the University of Vienna/Austria Dissertation at ,Algebras

لاندې د شمیرپوهنې پښتوټول کتابونه په المان کې د ،، افغانستان کلتوري ودې ټولنه،،له خوا چاپ شوي دي
:(Bonn (Germany 2000

دریم: د شمیرپوهنې ستر کتاب : د شمیرپوهنې برسیره د انجنري، فزیک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زده کوونکو لپاره (دا کتاب په ۹۰۰ مخونو کې چاپ او دا نوې لیکنه به یې ځنو ځایونو غزېدلې او ځنې ځایونه ترې لرې شوي دي)
:(Bonn (Germany 2003

څلورم: ځمککچپوهنه(هندسه) ، په سلو، زرو کې شمیرنه، د ګڼې – او کڼې د کڼې شمیرنه ، د اختمالوالي شمېرنه کتاب د ښوونځي ټولې اړتیاوې پوره کوي
:(Bonn (Germany 2003

پنځم: الجبرونه (د الجبر بنسټونه دي) (ketabton:com ته پورته شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

:(Bonn (Germany 2003

شپږم: د شمیرپوهنې انګرېزي – پښتو ډکشنري.(ketabton:com ته پورته شوی)
:(Bonn (Germany 2003

اووم: د شمیرپوهنې الماني ـ پښتو ـ او پښتو الماني ډکشنري (ketabton:com ته پورته شوی)

dictionary German/ Pashto and Pashto/German Mathematical
:(Bonn (Germany 2003

اتم: دفرنځیال برابرون (دا کتاب په دې ځانګه کې یو پیل دی، ساده لیکل شوی) (ketabton:com ته پورته شوی)

equation Translation; An Introduction Differential
Germany): 2003) Bonn

نهم: د شمیر پوهنې فرمولونو ټولګه
Formulas Mathematical
:(Bonn (Germany 2003

لسم: شمیرپوهنه له عربي په پښتو

:(Bonn (Germany 1997

یوولسم: د افغانستان په هکله سپینې خبرې: په المان کې

،،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خو

یادونه: له ۲۰۰۰ کال دمخه ډاکتر ماخان شینواري د ،،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خوا درې سیاسي مجلې هم را وستلې.

ژباړې او نورې لیکنې:

: *(Brinkmann. (From Brinkmann.du.de .Prof*

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې د برینکمن لیکنې چې له پرینکمن ن ج څخه ژباړل شوي دي. دا کتابونه د ښوونځي له پاره او همداسې د کانکور ازموینې له پاره ګټور دي.

دولسم - شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره لومړی ټوک (ketabton:com ته پورته شوی)

دیارلسم – شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره دویم ټوک(ketabton:com ته پورته شوی)

څوارلسم – شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره دریم ټوک(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځلسم - د احتمالوالي شمیرنه د ښوونځي لپاره(ketabton:com ته پورته شوی)

شپاړسم – احصایه یا ستاتیستیک دښوونځي لپاره(ketabton:com ته پورته شوی)

لاندې کتابونه د شتوتګارت د پوهنتون د استادانو د لکچرونو څخه چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه خپاره شوي را ژباړل شوي.

اولسم – انالیزی ۱ (ketabton:com ته پورته شوی)

اتلسم – انالیزې ۲(ketabton:com ته پورته شوی)

نولسم – کرښیز الجبر (ketabton:com ته پورته شوی)

شلم - د شمیرپوهنې بنسټونه (ketabton:com ته پورته شوی)

یوېشتم - د فرمولونو ټولګه(ketabton:com ته پورته شوی)

دوه ویشتم – فنکشنل انالیز(ketabton:com ته پورته شوی)

درویشتم – وکتور شمیرنه (ketabton:com ته پورته شوی)

نورې ژباړې

څلرویشتم – له www/grundstudium.info/linearealgebra. څخه:کرښیز الجبر (ketabton:com ته پورته شوی)

پنځویشتم – Georg Gutenbrunner ګنونپوهنه یا د اعدادو تیوري(ketabton:com ته پورته شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما لیکنې
:(Germany) Bonn

شپږویشتم - د شمیرپوهنې ستر کتاب دویم چاپ لومړۍبرخه: د پوره تغیراتو سره : دا کتاب د شمیرپوهنې برخې برسیره د انجنري، فزیک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زدهکوونکو لپاره پوره ګټور دی. په کتاب کې د اړتیا سره زیاتونه او کونه راغلې (ketabton:com ته پورته شوی)

اوه ویشتم- د شمیرپوهنې ستر کتاب دویمه برخه (ketabton:com ته پورته شوی)

اته ویشتم - څمککچپوهنه (هندسه) دویم چاپ د پوره تغیراتو سره (ketabton:com ته پورته شوی)

نه ویشتم – الجبر بنسټونه دویم چاپ له تغیراتو سره (ketabton:com ته پورته شوی)

دېرشم - ډېرۍ پوهنه یا سټ تیوري (ketabton:com ته پورته شوی)

یودېرشم – د شمیرپوهنې سم اند (منطق ریاضي) (ketabton:com ته پورته شوی)

دوه دېرشم - د یو څو شمیرپوهانو ژوندلیک(ketabton:com ته پورته شوی)

دریدېرشم – د شمیر پوهنې ګډې وډې لیکنې

څلوردېرشم- داهم ژباړه ده، خو لیکونکی یې متآسفانه راڅخه نابلد شوی: د مشتق او انتیګرال شمیرنو ته تمرینونه او اوبیونې یا حلونه یې(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځه دېرشم – د شمیرپوهنې انګریزې پښتو او عربي + درې ډکشنري

شپږدېرشم – د شمیرپوهنې پښتو انګرېزي ډکشنري(ketabton:com ته پورته شوی)

اوه دېرشم – د شمیرپوهنې پښتو ډکشنري د شمیرپوهنیزو وییونو په پښتو روښنانه ونه(ketabton:com ته پورته شوی)

اته دېرشم - د زړه له کومې(دا هغه لیکنې دي، چې څنې یې په نړیول جالونو کې خپرې شوي دي.)

نه دېرشم – د افغانستان په هکله سپینې خبرې، چې وبه غزیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلوېښتم– د شتوتکارت پوهنتون لکچرنوټونو ځخه ، چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج ځخه خپرېږي: د ګروپونو تیوري(ketabton:com ته پورته شوی)

- د ښوونځي لپاره فزیک د برینکمن لیکنه

له پنځم ټولګي ځخه تر اووم ټولګي پورې ژباړل شوی (دا چې زما دویم مسلک فزیک دی، دا لیکنې ژباړم. دا هم د دې لیکوال یوه ډېره ښه لیکنه ده، چې -د شمیرپوهنې په څیر- دلته هم زیات تمرینونه د حل یا اوبیونې سره په کې راغلي او ماته زیات ګټور برېښي) او دالاندې د برینکن ځخه راژباړلي

یوځلوېښتم - فزیک لومړیبرخه (ketabton:com ته پورته شوی)

دوه ځلوېښتم – فزیک دویمه برخه. برېښنا پوهنه. همدا کتاب. (ketabton:com ته پورته شوی)

دریځلوېښتم – د پوهنې وزارت له خوا چاپ د ښوونځي شمیرپوهنې کتابونو ته کتنه. دې کتاب کې د دښوونځي کتابونو د هر کتاب یوې برخې ناسمونونو ته ګوته نیول شوې او ناسمونونه بیا سم شوي هم دي.(ketabton:com ته پورته شوی)

ځلورځلوېښتم – د فزیک کوچنۍ ویونو دکشنري(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځه ځلوېشتم – پرېپوزېشن یا اړیکویونه.(ketabton.com ته پورته شوی)

شپږځلوېشتم = ژبسمون(پښتو کې ناسم راننوتي ویونه، چې سم شوي دي) (ketabton.com ته پورته شوی)

اوه ځلوېښتم – پښتو ژبلار یا ګرامر ۲۰۲۰ همدا کتاب (ketabton.com ته پورته شوی)

اته ځلوېشتم – ژبسمون (که غواړۍ دویم غزېدلې لیکنه) : له پخوانۍ لیکنې ځخه نوی شوی او پوره غزېدلی ۲۰۲۰.(ketabton.com ته پورته شوی)

تازه لیکلي خو تراوسه کتابتون ته نه دي پورته شوي او دا د ځانله لیکنو په توګه له درې کاله را په دیخوا د تاند او په دا ورسته کې د دعوت او همداسې د نورو د ج ځخه خورېږي او خواره شوي دي. په دې کتاب کې د پښتو ناسم ننوتي ویونه څېړل شوي ناسمونونو ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګوته نیول شوي او په دلایلو روښانه .شوي، چې ژبمینوالو لهپارهیې لوسته او ګوتنیونه اړینه ده.

نهه څلوېښتم – داسې څه له فلسفې ۲۰۲۰(ketabton.com ته پورته شوی)

پنځوسم – ژبې مري او نورې لیکنې ۲۰۲۰ (ketabton.com ته پورته شوی)

دا اوس خورنې ته چمتو: هیله ده چې کتابتون.کوم (ketabton.com ته پورته شوی) کې یې وکتلی شئ

یوپنځوسم- پښتو ژبلار د ښوونځي لپاره. همدا کتاب

دوه پنځوسم- هر څه د ژبې په چوپړ کې.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکتر ماخان میرې شینواري ژوند ته یوه لنډه کتنه

نوم: ماخان (په لومړي ځل یې نوم ،،میرې،، وو. د رحمابابا لیسه کې نوملیکلو وروسته په ماخان باندې بدل شو)

د کورنۍ نوم : شینواری

د پلار نوم: ارواښاد نورالرحمان

د مور نوم: ارواښاده پستو

د نیکه نوم: ارواښاد حسن خان

د نیا نوم: ارواښاده صبره بي بي

دزیږېدو کال: ډاکتر ماخان شینواری د ۱۹۴۶ ز ک د سپتمبر په ۱۵ نېټه زیږېدلی دئ (دا خو هغه رسمي ز ک دئ. سمه نېټه یې ۱۳۲۲ او ۱۳۲۰ ش ه کلونو منځ کې باید وي، خو تره مې وایي ۱۳۲۰ ه ک دئ)

د زیږېدو ځای: ننګرهار د شینوارو د هسکې مېنې ولسولي په مورګې کلي کې زیږېدلی.

د مورګۍ غارخلي کلي کې د لمنځتون استادانو څخه له قرانکریم تر پنجکتاب، خلاصه، مونیه، ګلستان پورې، چې دا مو بیا په ښوونځې هم لوستل، لوستلي، خو بې له دې چې پوره پرې پوه شي.

کلیوالي ښونځي: له ۱۹۵۱ تر ۱۹۵۴ پورې د هسکې مېنې مورګۍ لومړني ښونځي، چې دی یې هم د لومړنیو زدکوونکو له ډلې څخه وو.

د رحمان بابا لېسه : له لومړي او بیا له دریم تر ۱۲ ټولګې پورې له ۱۹۵۴ تر۱۹۶۵ پورې.

دی د رحمان بابا لیسه کې له دریم تر ۱۲ ټولګي پورې د خپل ټولګې اولنمره پاتې شوی.

۱۹۶۶ ز ک د کابل پوهنتون دطب پوهنځي په همدې کال کې

۱۹۶۶ ز ک د سپتمبر میاشت د ښوونځي برس له لارې اتریش ویانا ته تګ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹۶۶ تر ۱۹۶۷ کال پورې ویانا اړوند مودلینګ کې د الماني یا بنه یې اتریشي ژبې او د دیارلسم ټولګي لوست.

اکتوبر ۱۹۶۷ د وینا پوهنتون کې نوملیکنه، چې د پوره زیاتو ستونځو سره په ۱۹۸۹ ز ک کال کې د ډاکترۍ په اخستلو بریالی شو(دا نو پوره ستونځې دي).

له۱۹۸۷ ز ک تر ۱۹۸۸ ز ک د فبروري تر پای د دباندنیو چارو وزارت کې مامور.

د ۱۹۸۸ دمارچ لومړۍ نېټې څخه تر ۱۹۹۲ جون پورې په بون جرمني کې د افغانستان جمهوریت سفارت کې د سفیر دندې د شارژد افیر(صفر نه وو) د نوم لاندې.

له هغې وروسته په جرمني کې سیاسي پناه.

د ۲۰۰۴ ز ک جون څخه د ۲۰۰۵ ز ک جنوري پورې د کابل علومو اکادمي د پیداپښتي پوهنو څانګه کې دنده.

له ۲۰۰۸ ز ک د مارچ څخه د ۲۰۰۹ زک دسمبر پورې د ریاضي څانګه کې د پوهنې وزارت درسي نصاب کې دنده.

ماخان شینواري بې کاره نه دی او لږ تر لږه له ۹۷ ۱۹ څخه همدا د کتابونو لیکلو او د ژباړې دنده په غاړه اخستې، چې خپل فکر تر شونې پولې پورې تازه وساتي.

ماخان میړي په ۱۹۷۲ کې له لرې د میرمن ښاپیرۍ سره واده شوی، چې د واده خبر ورته اتریش ویانا ته ورغلی.

ده د میرمن ښاپیرۍ سره په ۱۹۶۳ ز ک کې کوژده کړې وه.

دوي ته لوي څښتن په اتریش ویانا کې د مای په شلم ۱۹۷۹ ز ک دوه بچیان وبخښل، چې څانګه او اباسین نومیږي. څانګه په المان کې د پوهنتون علمي همکاره وه او د حقوقو ډاکتره ده او اباسین ملي اقتصاد او ټولنیزه سایکولوژي لوستلې.

ډاکتر شینواري ته د پوهنیزو هلو ځلو له امله ستاینلیکونه:

۱ ــ د افغانستان کلتوري ودې ټولنه. جرمني

۲ ــ د افغانستان کلتوري ټولنه کولن میشنیش. جرمني

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library